

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

EX
JOHANNIS MESSENI
S C O N D I A
ILLUSTRATA,
TOMUS X.

Set
CHRONOLOGIA DE REBUS VENEDA-
RUM BOREALIU, *Quo*
ad Scondiam jure pertinentium;

scilicet
FINNONUM, LIVONUM, ET CURLANDORUM,
Pertinet
ab ipso fermè orbis diluvio,

ad annum CHRISTI MDCXXVIII.
gestis.

STOCKHOLMIÆ,

Typis OLAVI ENÆI, ANNO CHRISTI M.DCCIII.

PROGRAMMA.

ADsis Finno, Livoque, Semigalle,
Queis ortum populosa Venedarum
Gens donaverat, hæctenus tenebris
Plus quàm Cimmeriis diu latentes;
Posthac sed magè quàm meridianus
Sol lucebitis: Hancque claritatem
Isto Messenius libro procurat,
Quo vestras repetens migrationes,
Res gestas simul, auspicator ipso
Mox à diluvio, quod usque nostrum
Perducit Chronicon fidelis ævum;
Ut sit testis apud vetus nepotum
Seclum, carceris innocenter oris
Vestris quem tolerat, videlicet sub
Cajanensibus, heu scelus! tyrannis
Bis novem miser integros per annos.
Nafonis meminere sic Scytharum
Gentes, quas apud exulabat infons.
Vos hinc Messenique, carcerisque
Æternum memores reor futuros.
Hos ergò facie, liber, serenâ
Accedas; Hilares capescitote
Vos illum Livo, Finno, Semigalle;
Sed gratis animis, manuque totâ.

Generosis Amplissimisque Viris,
FINLANDIÆ, LIVONIÆ, & CURLANDIÆ,
GUBERNATORIBUS
 ET
CASTELLANIS.
 S. D.

IN meo *Cajanaburgi* ergastulo, generosi & magnifici Heroës, dum plurimos intereà temporis sedulus volvo *Historiographos*, ex iis *Scondianam* compilando *Chronologiam*; simul etiam, non contemnenda vetustatis reperi fragmenta, documentaque, *Finlandiam, Livoniam & Curlandiam*, summoperè illustrantia. Atque cum illa *Dynastiæ nobilissimæ, Scondicorum* subessent dominio regnorum, licet hæc illas peninsula non complecteretur, & nullo hæctenus chronico, binæ illarum forent illustratæ, postquam *Scondico* extremam operi manum imposuissem, non alienam quoque à proposito meo elucubrationem, *historiæ Finnicæ, Livonicæ, & Curlandicæ*, depræhendi.

Itaque vacantem inconditæ illi admoveram ferrugini dexteram, quam non ignaviter perlustravi, ordinavi, & inde sequentem concinnavi *Chronologiam*; Ita tamen, ut quæ potius monumenta deservire viderentur præfationi, prolegomena inter reponerem, imprimisque *FINLANDIA* occurrit illustranda. Hanc *Johannes Gothus*, principio suæ *historiæ*, tali describit modo: *Finningia* triquetra forma apparet, cujus unumquodque latus, continet *CL. milliarum Gothica*. Est in occidua parte *Finlandiæ*, duplex *Finningia*, aquilonaris & australis, illaque latè in septentrionem, circa maris *Suecici* littora, excurrit; Hæc autem dioecesi, & civitatem complectens *Abogensis*, in meridiana *Finlandiæ* littora extenditur: A cujus orientali latere, provincia *Neolandicæ* principium sumens, circa littora *Venedici* sinus, usque ad occidentales *Moscovitarum* limites, versus orientem porrigitur. Deindè occurrit *Carelia*, quæ à meridie habet sinum *Venedicum*, à quo per multa terrarum spacia, extenditur in septentrionem, usque ad *Schyfinniam*. Hæc ille capite quinto *Prolegomenorum*. Verum *Olaus*, *Johannis* frater, in *Proloquio* libri tertii asseverat, *Finlandiam* sub *Ethnicismo* fuisse regio decoratam axiomaticè, longam *CCC.* & latam *LX.* milliaribus. Apud alios tamen invenio scriptores, plurimos inter regulos *Finlandiam*, pro numero provincia-

ram, illo fuisse distributam tempore, particulariusque divisam; in Careliam, Tavastiam, Nylandiam, & Satagundiam, velut in quatuor amplissimos Ducatus. Deinde in Savolaciam, Bothniam orientalem, Alandiam, & Lappiam, tanquam paulò minores comitatus totidem.

Præterea binos constat Finlandiam obtinere nomophylaces, seu iudices provinciales, videlicet unum in australi, & alterum in Finlandia boreali; Nec pauciores, pro tempore, Antistites possidere; Abogensem nempe ac Wiburgensem, est manifestum. Qui præsulum numerus, nequaquam sanè respondet regionum amplitudini, longè plures flagitanti Superintendentes. Quod meum, similiter est iudicium, de Finlandiæ arcibus, quas septem duntaxat comprehendit, scilicet Wiburgensem, Abogensem, Nyslattensem, Tavastaburgensem, Rasborgensem, Cajanaborgensem, & Ulensem. Sicut etiam de urbibus Finlandiæ, quod XI. solum habeat in toto suo complexu; nimirum Wiburgum, Abogiam; quæ hodiè præcipua sunt Finlandiæ emporia; Raummum, Helsingforsum, Bjornborgum, Nadendalam, Vasam, Nystadium, utramque Carlebygiam, & Ulam. Abundat siquidem Finlandia omnigenis mercibus quas prægrandi suo negotiatores lucro, indigenæ cum alienigenis, alibi locorum quoque possent sanè permutare. Insuper Finlandi, agros colunt feracissimos; nemora feris plenissima; mare, sinus, lacus, & fluvios, piscibus refertissima, adeò ut incolas, accolæ & advenas, illorum regio vastissima, fertilissimaque, sufficienter, nec non excellenter, valeret sustentare, atque peregrina invitare mercimonia,

Proximum sibi locum illustrationis vendicat LIVONIA, quod nominis vocabulum à Livone quodam, seu Libone, consecuta est, veteri domino, & profugo ex Italia, heroe nobilissimo. Continet porrò Livonia, Curlandiæ adjuncta, velut parti non minima, CXX. milliaria in longitudine, & XL. in latitudine. Ac licet hodierna loquendi, & scribendi consuetudo, Curlandiam à Livonia perperam distingnat; Eum tamen scribendi morem sum ego amplexus in chronologia hujus inscriptione, tanquam magis hoc tempore usitatum. Sed vera & legitima, censetur Livoniæ divisio, in primarias tres provincias; scilicet Estoniam; Lethlandiam; & Curlandiam; Quarum singula quondam peculiarem habuere regulum, sicut archivum vetustatis non obscure testatur, illorumque potissimus fuit rex, Estonia, quam nobis anno Christi MLX. ita descriptam reliquit, M. Adamus Bremensis: Præterea recitatum est nobis, alias plures insulas in eodem ponto esse, quarum una grandis Estland dicitur, non minor illà de qua prius dixi; ubi Deum Christianorum incolæ profus ignorant, dracones adorant cum volucribus, quibus etiam vivos litant homines; Quos à mercatoribus emunt, diligenter omninò probatos, nè maculam in corporibus habeant, pro qua refutari dicuntur à draconibus. Hactenus M. Adamus.

Subdividitur Estonia in quasdam non parvas ditiones, ut sunt,
Har-

Harrigia, Wirlandia, Alentachia, Waydelia, Jervia, Vichia, Odenpe, insulasque admodum insignes, quales Osilia, Dagedonia, Mone, Wormbögia, Wrangögia, Chyenia, & Wodesholmia. Quae amplissima Esthonia territoria, & non minora, quam comitatus, alibi terrarum, haud paucas ostentat urbes, & arces. Si quidem primò in Harrigia prostant; Revalia, Fegfyrium, & Paradisum. In Wirlandia; Wesenbergum, Tolsbergum, Borcholmium. In Alentachia; Narvia, Nyslottia. In Jervia; Huitenstenum, Laysum, Overpolia, Felinum, Tarvesum, Charxum. In Vichia; Lealia, Lodiun, Habsalia, Fichelium, Parnovia. In Odenpe; Derpatum, Warnebechia, Chiriempolia, Oldendornia, Helmodia, Ringen, & Randen. In Osilia denique; Arensburgum, & Sonnenborgum.

Ceterum altera Livoniae provincia est Lethlandia, cujus inhabitatores adeò habent idioma diversum, à Curlandis, & Esthoni- bus, ut illi horum non intelligant sermonem. Possident autem Lethlandi, XXXVIII. civitates, & munitiones, nempe; Rigam, Cochenhusum, Dynemyndiam, Vendam, Volmariam, Lennevar- tiam, Nymöliam, Chercholmiam, Dalen, Yxchuliam; Ronnenborgum, Sosvechiam, Segervaldiam, Ascheradiam, Sexmilten, Treyden, Chre- moniam, Lempjeliã, Selsborgum, Marienborgum, Dunenborgum, Schvanenborgum, Frouvenborgum, Lutzen, Rositen, Marienhusen, Jurgensborgum, Rope, Buthnicum, Trichaten, Ruigen, Purcheliam, Ermis, Barsson, Hogrosen, Moyan, Erle & Chalsenoviam.

Verum tertia Livoniae provincia, est CURLANDIA, de qua praefatus sic quoque loquitur Adamus: Sed & aliæ interius sunt in- sulae, quæ Sueonum imperio subjacent, quarum maxima est illa quæ Curland dicitur, iter octo dierum habens; Gens crudelissima, propter nimium idololatriæ cultum fugitur ab omnibus; Aurum ibi plurimum; equi optimi; divinis auguribus atque necromanticis, omnes sunt domus plenæ; Qui etiam vestitu monachorum induti sunt; & toto ibi orbe responsa petuntur, maxime ab Hispanis, & Græcis. Hanc insulam in vita S. Ansgarii, Chori nominatam cre- dimus, quam tunc Sueones tributo subjecerunt, unaque tum facta est illic Ecclesia, cujusdam studio mercatoris, quem rex Sueorum multis ad hoc illexit muneribus. Comprahendit verò in se Curlan- dia, Semigalliam, & incolas non habet homoglossas, cum non mo- dò in ea Estonico utantur sermone; ast etiam Lithuanico passim di- tionum. Quam separat à Lethlandia, fluvius Dyna, sequentiaque incolunt Curlandi oppida, & arces: Mythoviam, Chendoviam, Gol- dingiam, Dobbeliniam, Durbeniam, Windoviam, Tucheniam, Nyhusum, Talseniam, Grubiniã, Pilsium, Angermundiam, Don- dangeniam, Amboteniam, Hausenpoteniam, & Bauschenburgum.

Quod ad Livoniae spectat situm, habet illa Russiam ab oriente; Lithuaniam & Prusiam à meridie; mare Balticum ab occidente; ac Finlandiam à septentrione. Præterea lacus in Livonia multi non igno-

):():(

biles

biles spectantur, quorum duo sunt primarii, Peybès, & Forsierf-
vium. Ille XIV. longus est milliaria, latus VII. dirimitque Liv-
oniam à Russia, in quem LXXII. labuntur aliunde flumina, eorun-
que unum se exonerat in mare orientale, inter utramque Narviam.
Hic VII. excurrit per milliaria, & duo in latitudine solum obtinet.
Atqui omnium in Livonia fluminum, nomen sibi præcipuum vendi-
cat meritò Dyna, utpote, qui non minor Albi, cum tumultuoso
valdè impetu descendens ex Russia, & Rigam præterlabens, ibi ma-
re ingreditur Scondicum, seu Venedicum.

Neque tantum piscibus abundat Livonia, sed etiam melle,
canabe, lino, lupulo, frumento, armento, feris & avibus, in tanta pro-
fectò copia, ut similem vix habeat mundus regionem. Atque pro-
pter eam mercium abundantiam, prægrandis mercatorum ex omnibus
fermè Christiani orbis regionibus, fiebat quotannis in Livoniam con-
cursus; Præcipuè tamen ex Russia, cujus incolæ, aliorumque regno-
rum, potissimum Revalia, & Riga, negotiabantur, indeque cele-
berrima quondam fuerant illæ binæ urbes in ponto Balthico emporia.
Quo etiam tempore Livonia, Dominos habuit Magistrum Crucigero-
rum, qui Venda plerumque resedit; Archiepiscopum Rigensem, qui
Cochensia; Episcopum Derpatensem, qui castrum incoluit ibidem;
Præsulem Oseliensem, qui morabatur in Arensburgo; Antistitem Cur-
landia, qui in Pilsio; & Revaliensem Episcopum, qui in Borchol-
mio Virlandia, suam obtinuit mansionem.

Ceterum post admissam in Livonia novationem religionis,
de illius dominio, non secus ac de pomo æridos, concertarunt hæc-
tenus, Suecus, Danus, Polonus, & Moschus, non modico miserrimorum
incolarum cum detrimento, sicut Chronicon sequens abundè
contestatur. Quod his de causis, Viri Amplissimi, Vobis inscriben-
dum duxi. Inprimis propter magnam amicitiam cum plerisque Vestrum
olim institutam; & præsertim cum prænobili & generoso viro, Do-
mino Philippo Scheding, à Knuda &c. Castellano Revaliensi amplis-
simo; sicut etiam, quod socer meus charissimus, doctrina & no-
bilitate insignis, Dominus Arnoldus Grothusen, serenissimi, & poten-
tissimi Principis, Domini Sigismundi III. quondam Suecia, & Po-
lonia regis dignissimi, meritò Præceptor, in vestro natus fuerit domi-
nio, non solum; sed etiam conjux mea integerrima, in Esthonia quo-
que fuerit genita. Itaque præfatis motus causis, præsentem Chrono-
logiæ Livonica librum, Vestris N. & Amplitudinibus, amicè dedico;
& inscribo, obnixè obsecrans, ut illum benigno acceptetis animo, valeatis-
que quam rectissimè. Datum Cajaneburgi, Calendis Januarii, anno
MDCXXXVI.

V. N. N. & A. A.

addictissimus
Johannes Messenius

CHRONOLOGIA FINLANDIÆ, LIVONIÆ, ET CURLANDIÆ.

ANno, post orbis diluvium, CLVI. 156.
Thuiscon, IV. Noë filius, imperium natus à Tanai, ad Rhenum, & ab Adula monte, ad Mesambriam Ponticam, eò cum suis, & fratrum liberis migravit.

CXCIII. Thuiscon primos in Scöndiam transmisit Colonos. 193.

CCLIII. Populis in utroque regno, scilicet occidentalibus, & orientalibus, leges, & literas tradidit. 253.

CCCVI. Thuiscon morte sublatus, & Deos inter relatus, Manum in regno nanciscitur occidentali successorem. 306.

In orientali autem subrogatus Sarmatas, qui ex Semi fuit genitus trinepote, illud de suo appellavit nomine, Sarmatiam.

Porrò tres fuerant Sarmatarum nationes; Slavi, Antes, & Venedæ, horumque duntaxat proposui contexere Chronologiam.

Venedæ juxta sinistrum latus montium, Europæam ab Asiatica disterminantium Sarmatiam, populosissimi primùm confedere.

Cæterum Scöndii nimium hactenus multiplicati, primam effuderunt orientem versus, coloniam.

Qui populus, non minus dein auctus, omne illud secus littora maris Baltici, vastissimum terræ spacium, quod est inter Torne Norrebotnicum, & Saxoniam, ex oppositu Scöndiæ, occupavit, dictus postea Vandalicus.

Forniotus, circa sextum, ante Christum, seculum, borealibus dominatur Vandalis. 600.

Karus illius filius, & à morte pro ventorum cultus Deo, iisdem imperat.

Similiter rex Frosto, Kari filius, in Vandalia boreali, rerum potitur.

Altera hoc tempore gentium turma per eandem egressa viam ex Scöndia, pulsus ex Ostrobotnia Vandalis, illam suis tradit uxoribus inhabitandam, inde *Quenland* Scöndicè, & Latine, Terra Fœminarum,

A

Ama-

2 CHRONOLOGIA FINLAND. LIVON. ET CURLAND.

Amazonumque, diu nuncupatam. Sed viri talibus liberi impedimentis, Ruffiam feliciter impugnarunt.

Hoc circa tempus, regnat in Scandia, Quenlandia, & Vandalia, rex Snore, annofus.

Rex Snore, Thoroni filiorum uni, tradidit moriens Sveciam, Gothiam, Norvegiam, Quenlandiam, & Vandaliam.

Dano autem, alteri filiorum, Vitasletiam (quæ à novo dicta fuit rege, Dania) prius Snore subjugavit. Quando fratrum tertius, Angul, Holfatiam adeptus, Anguliam de se nominavit.

Quenlandenses, Diis post obitum Thoroni adscripto, quintum hebdomadæ diem, & primum anni mensem, dicarunt, de ipso appellatos, ut secundus à filia *Göia*, inter Deas etiam relata.

Nore parenti successit in Norvegia, Quenlandia, & Vandalia boreali.

60. Circa LX. ante Christum annum, famosus ille Othinus, ex minori pulsus à Romanis Phrygia, Scandiam versus, quod foret inde oriundus, cum multis contendit populis.

Othinus Venedarum operâ commilitonum, totâ potitus Sarmatiâ Europæâ, omnem Vandalorum ditionem, inde modo expulsum, illis assignavit incolendam, à novisque mare accolis vocatum est dein Sinus Venedicus.

Sed pro locorum diversitate, quidam postea Venedarum, Saxonum, Megapolenses; quidam Pomerani, Cassubii, Pruteni; alii Lithuani, Samogitæ; reliqui Curetes, Livones, Finni, & Lappones, fuerunt nuncupati, in arte nimium excellentes magica, quam ab Othino, illius peritissimo, fortassis didicerunt.

24. XXIV. Priusquam Christus nasceretur, anno, Scandiam Othinus, velut patriam avitam, armis recuperans, non minus, quam prius Thuifcon, possedit imperium.

An. Christ. Anno post diluvium, M MCCCIII. Christus Dei filius, pro hominum salute, homo fieri dignatus est.

Tantæ ignari gratiæ, pro dolor, Venedæ, solem, lunam, serpentes, & ignem, pro Deo adorarunt.

75. LXXV. Christi anno florens Plinius, Venelandiam, Scandiâ non minorem esse, immò magnitudinis incomptæ, affirmat.

100. C. Circa annum, Sumblus Venedarum rex borealium, promissâ Gramo Scandiæ domino, filiâ Signe, illum Venelandiæ inhiantem, sibi reddit amicum.

Gramus Signem inaudiens, Henrico Saxonum regi desponsatam, occiso in nuptiis corrivali, & illâ in Daniam abductâ, suscepit ex ipsa Hadingum.

130. Circa CXXX. humanæ salutis annum, Hadingus, Daniæ rex, Locherum, Curlandiæ Satrapam, impugnat, ab eoque captus, non facile liberatur.

160. Circa CLX. Christi annum, Dornus Curetum similiter regulus, à Frotone Danorum rege, per insigne vincitur stratagema.

189. Circa CLXXXIX. Cuso, Venelandiæ dominator, ab Hothe-ro persuasus Scandiæ monarcha, filiam elocat Thoram Helgoni, Norvegiæ regulo.

200. Circa CC. Roncus, rex totius Scandiæ, Curetes armis subjugavit.

300. Circa CCC. Christi seculum, factus est Dago, Estonum regulus, Frotoni Dano tributarius. Item

- Item Tengillus, Venelandiæ suppolaris, eponymus.
 Curlandia simul, Frotoni Danorum regi, auscultavit. Quæ, velut
 & reliqua borealis Venelandia, inter multos fuit regulos distributa.
- Circa CCCXX. post Christi natalem annum, Ericus Sveonum do- 320.
 minus, beneficio Frótonis Dani, etiam in Venelandiæ Estia, & utraque
 Lappia, rerum potitur.
- CCCLXX. Christi anno, præpotens ille Gothorum rex, Her- 370.
 menricus, suo addidit imperio amplissimo Estoniam, & Livoniam,
 Curlandiamque.
- Circa CDLVI. Christi annum, præcipui urbis Romanæ optima- 456.
 tes, ut Attilæ tyrannidem evaderent, conscensis navibus, per mare in
 Venelandiam fortè depulsi, diu incolis tum subactis, dominabantur.
- Libo, illorum non postremus, fertiliorem Venelandiæ nactus bo-
 realis portionem, ex se nominat eam Liboniam, quæ appellatur hodiè
 Livonia.
- Alius eorundem, Lithuaniam sibi subactâ, nobilissimæ, & antiquis-
 simæ, Jagellonum familiæ, ibi hæctenus, & in Polonia gloriose admodum
 dominantis, dedit exordium.
- Nonnullis ex iisdem, dubio procul, borealiorem Venelandiæ ob-
 tinens partem, de ipsa per se, & posteros clarissimos, cum Suecis &
 Ruthenis, tam diu belligeravit, donec illam amiserit.
- Hæc priscum sola retinuit nominis vocabulum; progressu tamen
 temporis, valdè mutatum. Nam quæ inprimis Venedilandia, & Ve-
 nelandia, fuit dicta; dein per ignaros antiquitatis, vocatur Fenlandia,
 & Finlandia, Finnoniaque.
- Atque cum præfati fuerint Romani Christicolæ, reor Venedis,
 sub illorum dominio, aliquam religionis scintillam Christianæ, illuxisse;
 sed postea extinctam omnino fuisse.
- Circa CDLXX. Valander, Sueciæ rex, impugnat Finlandiam, & 470.
 hujus filiam Principis nactus conjugem, Drisuam, ex illaque, Visbu-
 rum, in throno dein successorem, placatur.
- Quando inelytus ille athleta, Starcaterus, non pauca fortitudinis
 specimina, admirandæ apud Finnos, Livones, Curetes, & Ruthenos,
 edidit, Venedasque primus docuit, in repandis, ob nivium altitudinem,
 lignis ambulare.
- Annum circa Christi, D. Rex Frosto, imperat Finlandis, & 500.
 Schialvia illius filia, ab Augnio, Sueonum rege, patris sui, patriæque
 oppressore, inde violenter abducta, ad nuptias, ipsum somno deditum,
 ubi nunc est Stockholmia, suspendit, & domum profugit.
- DLX. Ablavius, & Jornandes, in suis faciunt historiis mentio- 560.
 nem Schyfinnorum, eos hominum mitissimos appellando.
- Circa DC. Estones, & Curetes, Haquini Sueonum regis, velut 600.
 domini, contra Danum sequuntur militiam.
- Circa DCC. Inguardus, Sueciæ & Gothiæ rex, Venedas expu- 700.
 gnare fatagens, ab iis, commilitonesque trucidantur.
- Circa DCCCXVIII. Matullus, Finlandiæ regulus, opem ferens 818.
 Biarmiis, adversus Regnerum Danum, primò fit victor, dein victus,
 fugâ sibi consulit.
- Venni, seu Finni, similem non raro martis aleam experiuntur,
 cum Suecis, & Ruthenis, nunc jugo illorum subdentes colla, nunc il-
 lud excutientes, præter Carelos, qui Ruthenis patientius succollarunt.

4 CHRONOLOGIA FINLAND, LIVON, ET CURLAND.

829. DCCCXXIX. S. Ansgarius, ex Corbègia Franciæ monachus, Schyfinnis, Sueciæ finitimis, Christum prædicavit.
835. DCCCXXXV. Ludovicus Cæsar, ex litteris Papæ lubens cognoscit, Finnis januam fidei esse patefactam. Quam tamen illis postea Sathanas, diu iterum occlusit.
850. Circa DCCCL. Olaus, Sueciæ rex, Venedas, bello illato, compulit ad subjectionem.
867. Circa DCCCLXVII. in Bothnia regnat occidentali, princeps Dumbus, à quo sinus olim fuit dictus, mare Dumbi; cui nupsit Miolla, Regis filia Quenlandici.
- Barderus, filius, mortem vindicat patris, ab XVIII. occisi gigantibus, multis horum concrematis.
874. Circa DCCCLXXIV. idem ex Norvegia, ubi habitavit, pulsus ab Haraldo rege, & ideò cum familia migrans in Islandiam, vivens fuit insulæ eponymus, & post obitum ibi pro Numine cultus.
940. Circa DCCCCXL. Ingo, Sueciæ rex, Venedas sibi rebelles, armis compefcere conans, ab iis trucidatur. Quos, filius dein Ericus, patri substitutus, ad obedientiam compulsos, ideò graviter multavit.
980. DCCCCLXXX. Ulodimirus, Dux Russiæ, uxorem nactus Cæsaridis Græci sororem, cum ea simul dogma Christianum; Sed schismaticum amplectitur, & Rutheni cum Carelis, illi quoque subjectis.
985. DCCCCLXXXV. Ericus, Scandiæ monarcha, Venedas jugum excutere machinantes, illi cogit eos succollare.
1053. Circa MLIII. Quenlandiæ Amazones, ab Emundo, Sueonum rege, vehementer impugnatae, veneficio filium illius, & exercitum aboleverunt universum.
- Quibus cum Sueones per LXXX. deinde annos, & Finnonum reliquis, prius non cessant colluctari, quam illas extirpassent, & regionem sibi, Christoque subjugassent.
1060. MLX. Curetes monachali fermè habitu induti, adeò fuerant edocti genus omne artis magicæ, celebresque, ut Græci & Hispani, illos de rerum crebro confulerent eventibus.
- Quando mercator quidam, conditâ ibi Ecclesiâ, Curlandos frustra monet Christianæ religionis suscipiendæ.
- Sicut etiam Estones, immolandis diabolo hominibus, nefandè invigilantes.
1070. MLXX. In Quenlandia, quam hodiè vulgus Cajaniam, & Ostrobothniam vocat imperitè, Amazones adhuc florent, teste M. Adamo, tum vivente, & illas describente.
1154. Circa MCLIV. Finni australes, quòd Christo, & Sueciæ essent regno infesti, ab Erico rege sancto expugnati, per S. Henricum lustrantur, Upsaliæ Præsulem.
- Arx, circa id tempus, Abogensis, pro retinendis sub obedientia Finnis, & Ecclesiâ Rendamechenfis, ibi prima, pro iisdem, velut neophytis, porrò in fide informandis, per Episcopum illic remansurum tantisper, ædificantur.
1155. Circa MCLV. quidam neophytorum, genere nobilis, *Lalle* dictus, ex villa Saris, impatiens pœnitentiæ, propter homicidium ab Episcopo impositæ, illum, XIX. Januarii, obvium in lacu Koiloierfuenfi, trucidavit, inde IV. miliaribus humatum, Noufii.
- Annulus Episcopi signatorius cum digito per Lallium abscisso, veris tempore in frusto glaciei proditus à corvo, invenitur.

Insula fuit loco cædis modica, in qua temporis progressu, sacellum martyris construitur memoriæ; & domus pagi Ylistarenfis, in qua ultimò pernoctavit, in aliud convertitur.

Circa MCLVI. Homicida, complicesque rebelles, pro meritis à Rege mulctantur. 1156.

Circa eundem, Copmannus, S. Henrico Upsaliæ subrogatus, cum successoribus, Ecclesiæ simul Finlandicæ, proprio carentis Episcopo, fidam agit curam.

Circa MCLVIII. Christiani ex Brema mercatores, ad Dynæ, in Oceanum se exonerantis ostia, præter suam, non divinam, depulsi intentionem, ab accolis, & Livonum reliquis, post graves utrinque lites, securam morandi, & eo impostum portu, continenteque negotiandi, obtinent facultatem. 1158.

MCLXI. Mercatores Bremenses, & Lubecenses, promissis barbarorum meritò diffidentes, cum bona illorum venia, donis impetrata, propè Dynæ ostia, sibi firmum construunt propugnaculum, Yxkul dictum, & Dalense non procul indè postmodum. 1161.

MCLXVI. Archipræsul Bremensis, à negotiatoribus persuasus, Livones Christo lucrari desiderantibus, Meinardo, ex Segeberga monacho, viro admodum pio, & docto, illuc cum iisdem expedito, Livonum, pro veteri sua in boreales jurisdictione populos, mandat conversionem. 1166.

MCLXVIII. Quidam in Livonia optimatum, nomine Kobbius, per Meinardum conversus, plures consanguineorum, & amicorum, ad fidem unà pertraxit, Ethnicis frustra ideò tumultuantibus, & admissorum in Livonia nuper Christianorum, serò pœnitentibus. 1168.

MCLXX. Kobbius cum multis Livonum Christianis, Romam profectus, ab Alexandro Pontifice non difficulter Meinardum, ibi præsentem, impetrat Episcopum Livoniæ primum, Bremensi, ceu metropolitano, auscultaturum Archipræsuli. 1170.

Circa MCLXXII. Rodolphus evadens primus Finlandiæ Antistes, Rendamechiæ, & VIII. successores, resederunt. 1172.

MCLXXXVI. Livones, quod foris domique Christianis essent infesti, à Dano impugnantur. 1186.

Atque Christicolæ Livones, conditâ ad Dynam Rigâ, & probè munitâ, ubi etiam Cathedra fuit Episcopi deposita, popularium gentium non formidarunt incursiones.

MCXC. Ordo Theutonicorum militum Hierosolymæ institutus est, ut Terram Sanctam defenderet; fidem Christi restauraret, & peregrinos hospitio ibi susciperet. 1190.

MCXCI. Idem confirmatur à Cælestino Papa, XXII. Februarii, cujus evadit primus Magister, Henricus Valpot. Crucem nigram in pallio albo, velut ordinis insigne, ipsèmet confratresque gestabant. 1191.

Circa MCXCII. Rodolphus, Finlandiæ præsul, à piratis perductus in Curlandiam, ibi martyrio coronatur. 1192.

Circa MCXCIII. Folquinus II. Finlandiæ fit Episcopus. 1193.

Circa eundem, Meinardus, Livoniæ primus Antistes, & apostolus, fessam pro Christo animam, felix exhalavit.

Circa MCXCIV. Christiani Livones, misso Bremam legato, alterum impetrant Episcopum, nomine Bartholdum, ex ordine Cisterciensi, velut & antecessor. 1194.

MCXCVI. Bartholdus, auxilio Regis Danici, cum exercitu ibi præsentis, sub Kakenhusio Paganos, CCC. Christianorum desideratis, profligavit. 1196.

6 CHRONOLOGIA FINLAND. LIVON. ET CURLAND.

Danus in Vichiam deindè conversus, incolis sibi, & Christo subjugatis, Ecclesias condidit, & sacerdotes præficit.

1197. Circa MCXCVII. Kobbius ex vulnere, in nupera contra Ethnicos pugna accepto, moritur.

1199. Circa MCXCIX. Bartholdus, non Rigam orditur condere, ut quidam malè sentiunt; Sed munitiorem molitur, ceu metropolim Livoniae.

1203. MCCIII. Idem Ethnicis opus impedire conantibus, congressus, cum MC. occumbit Christianis, & hostium DC. suis tamen victoriam reportantibus.

1204. Circa MCCIV. Hartvicus, Archipræsul Bremensis, III. Livoniae præficit Episcopum Albertum.

Ordo militum Christi, ab Innocentio III. instituitur, armis Livones, & finitimos gentiles, ad fidem compulsurus; quidquid iis eriperet ditionum, jugiter possessurus; simulque tertiam ex redditibus Episcopæ Rigensis portionem; & rubrum ensen cum stellula, pallio assutum, unde Gladifer cognominatus, gestaturus.

Idem Pontifex, voluntariis horum auxiliatoribus, cruce signandis, ceu pro Christo belligerantibus, amplissimas criminum indulgens condonationes, effecit, ut ex orbe Christiano, magnæ peregrinorum turmæ per sequens ævum, non sine grandi religionis in Livonia incremento, identidem ibi gratis militarent.

Circa eundem, Vinno, I. ordinis factus magister Gladiferi, cum Alberto præfule (cui, sicut & Adolpho, Holfatorum comiti, Bremensium ac Lubecensium, Senatui, filios Gladiferorum primos facienti etiam, hujus institutio ordinis est accepta, tanquam promotoribus, referenda) per annos XVIII. haud segniter suæ satisfacit professioni.

1207. Circa MCCVII. Præsul Albertus, collaboratore indigens, in Livoniae vinea nunc uberiore, alteram Lealiae condidit Episcopam, cujus primum agit antistitem Hermannus, Abbas Bremensis.

Idem hoc etiam tempore, tertium fundat in Livonia Episcopatum, nempè Uginensem; cui præfuit pariter Hermannus.

1209. Circa MCCIX. Hermannus, Lealiae fabricat arcem, & virginum ibidem cœnobium.

Sed Albertus Germanis, & Scondiis, Papæ annuncians indulgentias, per ipsum ideo frequenter visitatis, copias indè auxiliares identidem adducit, & reducit, militiâ perfunctas.

1212. Circa MCCXII. M. Vinno, earundem præfenti auxilio, Ruthenis Kakenhusium, & Berseke, arces insignes, bello extorsit, schismaticorum DC. trucidatis.

1214. Circa MCCXIV. Ecclesia Rigæ cathedralis, sumptibus construitur præfulis Alberti.

1216. Circa MCCXVI. Fabricatur ab eodem Dynamundense monasterium, quod Magistrorum unus, in arcem dein convertit.

Hactenus novennio, Johannes ex Suecia comes, indulgentias lucraturus, in Livonia militabat, & indè domum modò reversus, ab Estonibus piratis occiditur.

1218. MCCXVIII. Johannes Sueciæ rex, religionis propagandæ, condonationis acquirendæ, & regionis occupandæ gratia, in Livoniam classe delatus, absenti ereptam Hermannus, Lealiam suo firmat præsidio; Vichiam occupat, & Carolo comiti, Caroloque, Lincopensium Episcopo, utraque commissâ, in patriam remeat.

MCC

- MCCXIX. Infidelis Livoniæ plebecula, contra Suecos insurgens, castro violenter capto, Lealiæ, omnes dedit Suecos internecioni. 1219.
- MCCXX. Valdemarus, Daniæ rex, non aliâ quam prius, intentione Suecus, in Livoniam appellit armatus, & innumerabilem propè paganorum multitudinem, in excidium populi Christiani congregatam, aggressus, miraculosam de illa victoriam, cœlitus obtinuit. 1220.
- Rex pro eadem Deo gratiam relaturus, victo Estoniæ populo, dogma obtrudit Christianum; non paucas ibi fabricat Ecclesias sacerdotibus provisas; urbes, & arces, condit, in hujusque memoriam beneficii, albam gestant Dani crucem hodie in stemmate, & Estones vicissim insignia usurpant Daniæ.
- Thomas, natione Anglus, III. Finlandiæ Episcopus, circa hanc fedit atatem.
- MCCXXI. Danus Vironensem in Estonia, & Curonensem, in Curlandia, arce hic Pillensi fundatâ, instituit Episcopas. 1221.
- Ernemordus, I. Curonensium antistes.
- Hermannus alter Lealensium fit Episcopus, qui ope regis Daniæ, & Alberti præsulis, ab Ethnicis Vichiam recuperat, compulsis simul Lealiam instaurare.
- MCCXXII. Urbs construitur à Dano Revaliensis, & postmodum Narvensis, Vesenbergensisque. 1222.
- Quando, circa eundem, Episcopus Rigensis, & M. Gladiferorum Segevoldensem, Vendensem, & Ascheradensem, erigunt munitiones.
- Non pauci Gladiferorum, licentiâ præsulis Alberti, opem ferentes Masovitis adversus Prussos, cæduntur ab his omnes, præter V. superstites.
- Circa MCCXXIII. Vinno M. Gladiferorum obiit, & successorem nanciscitur, Folquinum, II. in Livonia Magistrum. 1223.
- Sub eo autem, & prædecessore, Christi nomine, in Livonia militarunt, Sueciæ, & Daniæ Reges, Saxoniam, & Pomeraniæ Duces; Comes Holfatiæ; Thuringiæ; Oldenburgensis; Stadenfis; Dannenbergensis, Lippenhusensis; Sed Equitum, & nobilium, plebeiorumque ferè innumerabiles.
- Danus, Gladiferis fraudulenter persuasis, Papæ voluntatem esse, ut Ethnicos non impugnarent, nisi prius ab iis impugnati, & propterea feriantibus à bello, majorem Livoniæ sibi portionem subdidit.
- Circa MCCXXIV. M. Ordinis Folquinus, dolo Regis in hostes confœderati, comperto, graviter offensus, & quod ille Suerini captus esset, occasionem nactus, armis Estoniam eidem eripuit, simulque Episcopam Oseliæ, non ita pridem à Dano fundatam. 1224.
- Circa MCCXXV. Folquinus, urbem & arcem Revaliæ, captas, non paucis firmat ædificiis. 1225.
- In veteri Parnavia, quod non esset modò alia in Vichia civitas, Ecclesia viguit cathedralis, indeque Habfaliæ, & demum translata fuit, Arensburgum.
- Circa MCCXXVI. Felinum beneficio Folquini, cepit exordium. 1226.
- Circa MCCXXVII. Conradus D. Masoviæ, à Prussis idololatriæ nimium molestatus, impetrat Româ Crucigeros, ex Syria nuper pulsos, eadem in Prussia fruituros conditione, quâ Gladiferi in Livonia. 1227.
- Circa MCCXXVIII. Magister, auxilio peregrinorum ex Saxonia, Jarvienses, & Oselienses Christo, sibi que rebelles, multis eorum occisis, perdomuit. 1228.
- Circa MCCXXIX. Virlandenses, hinc nullo perculsi metu, insurgunt, & Episcopum, Clerumque ipsius omnem obtruncant. 1229.

8 CHRONOLOGIA FINLAND. LIVON. ET CURLAND.

Sed naturali sublatus est morte, Albertus Rigenfium antistes, de Livonica præclare meritis Ecclesia.

Circa eundem M. Albertus, Bremæ prius Ludirector, orbâ positur Rigæ cathedrâ; non Nicolaus, quem Rigenfes, inconsulto Archipræsule Bremensi, elegerunt.

1230. Circa MCCXXX. Albertus Rigenfis; Hermannus Uginensis, Episcopi; Albertus Comes Orlemundensis, & M. Ordinis, Derpatum, conjunctis armis, extorserunt Rutheno; Ideoque multis ille seculis, postea ansam hinc Livones impugnandi, captavit.

1232. Circa MCCXXXII. Folquinus, & Comes Thuringiæ, trino conflictu ceciderunt, IV. millia, CD. rebellium Ofeliensium, & Semigallorum, seu Curlandorum; Sed D. Christianorum, amiserunt.

1233. Circa MCCXXXIII. Tam horrendâ Livones sunt fame cruciati, ut plurimi eorum, proprios devorarent liberos, & parentes senio confectos, furumque in patibulis cadavera.

1234. Circa MCCXXXIV. Hermannus, Uginensis Antistes, restaurato ex lapide Derpato, illuc cathedram transtulit.

1235. MCCXXXV. Gladiferi, potentiam Regis Danici, Estoniæ magnoperè inhiantis, formidantes, cum Crucigeris Prussiæ, occæperunt affectare unionem.

Enimverò causa inter Danos, & Gladiferos multum, diuque fuit Romæ hætenus ventilata, & licet Virlandia, Harrigiaque, cum dictis urbibus illis essent adjudicata; hi tamen triennio prorogarunt resignationem.

1236. Circa MCCXXXVI. Magister Comitibus Thuringiæ, & Holfatiæ, horumque non paucis stipatus sectoribus, velut & suis, II. millia Lithuanicorum prostravit gentiliū; Quando DC. Christicolarum desiderabantur.

1238. Circa MCCXXXVIII. Comes Dannenbergensis, & M. Folquinus, ipsam invadunt cum suis Lithuaniam copiis, & ibi cadunt, simulque peregrinorum plurimi; Sed tantum XLVIII. Gladiferorum.

Hoc Danus infortunio Gladiferorum animatus, armis Estoniam recuperare molitur; Sed Pontifice & Cæsare, sequestris, ita fuit controversia prius composita, ut rex Waldemar, amissæ restitutus provinciæ, Jerviam ordini donaret; cum illo fœdus in Ethnicos pangeret, & amicus eorundem ad aras evaderet.

Mox unioni Cruciferorum, & Gladiferorum, hætenus ab illis, Papam, & Danum, metuentibus, prorogata, subscribitur, simulque à Gregorio IX.

Hermannus Falck, I. Ordinis Theutonici magister in Livonia.

Ut Politicus Livoniæ status, magistro Prussiæ se subderet, sic Ecclesiasticus Prussiæ, Rigenfi Episcopo, Archipræsuli utriusque provinciæ futuro, se decrevit subicere.

1239. Circa MCCXXXIX. Novus Ordinis magister, junctis ex pacto armis cum Rege Danorum, & præfule Derpatensium, Ruthenis Iseburgum, & Plefcoviam extorta, suo firmat præsidio.

1240. MCCXL. Proprium Revalia Episcopum adipiscitur, Torchillum; Qui sicut & Derpatensis, Ofeliensis, & Curonensis, Lundensi diu Archiepiscopo auscultarunt; cessante interim Veronensi, seu Virlandensi, cathedrâ.

1244. Circa MCCXLIV. Alexander Novogardiæ princeps, Magistro Plefcoviam eripuit, cæsis in ea LXX. Crucigerorum, aliisque.

Cir-

- Circa MCCXLV. Idem contra Livoniam profecuturus victo- 1245.
riam, inaudit hostes non imparatos, superfedetque ideò excursione.
Circa eundem, Henricus Heimborgus, II. Crucigerorum in Livo-
nia Magister, Hermanno successit mortuo.
- MCCXLVI. Dominicani monachi, domicilium Revaliæ con- 1246.
sequuntur.
- Circa MCCXLVII. Episcopus Franciscani Rigæ cœnobium exstruxit. 1247.
Thomas, Finlandiæ Antistes, in Gotlandiam à piratis hoc tem-
pore fugatus, apud Dominicanos ibi moritur, & in archiodæo se-
pelitur.
- Theodoricus Groningensis, III. Crucigerorum magister Livo-
nicorum.
- Circa MCCXLVIII. Curlandi, præsidio elati Lithuanorum, in 1248.
dominos electorum, rebellant; Et Magister propterea utrisque congres-
sus simul, MD. hostium cecidit, victorque condidit ibi arces, Gol-
dingensem & Ambotensem.
- Bero, IV. Finlandiæ Episcopus, hoc fermè fedit tempore.
- MCCXLIX. Ericus, Daniæ rex, in Estonia commorans, & 1249.
cælitus de sua morte per fratrem inferenda, cœnobioque in hono-
rem Dei, & S. Venceslai, construendo admonitus, Padisense fabricavit.
- Ericus, Sueciæ rex, Finnorum provocatus borealium piraticâ,
transmisso illuc exercitu, per affinem directo Birgerum Jerl, pleros-
que Ostrobothniensium, ad arma convolantium, prosternit; his novos
ex Suecia colonos sufficit; Ethnicos ad Christum superstites convertit,
in binas cum Suecis divisos parochias, Pederborenses scilicet, & Mu-
serensens; occasionemque rebellandi erepturus illis, præsidium erigit,
Korsholmensè, sub quo, & civitas, deinde confurgit.
- Ubi Sueones, circa eundem, classe relicta, per nemus interpo-
situm invadunt Tavastiam, Christoque, & Sueciæ regno, incolas non
difficuler subjugatos, Rendamechensî commendant Antistiti, velut in
utriusque conservandos obedientia, castri adminiculo, ibi mox suscitato,
& Tavastaburg, ea propter, appellato.
- MCCCL. Andreas Stuchlandius, IV. in Livoniâ Magister Cru 1250.
cigerorum.
- MCCCLI. Abel Daniæ Rex, omnem Danici regni jurisdictio- 1251.
nem, in Ofeliam, Vichiam, & insularum cæteras, Hermanno assignat
Episcopo, sibi, & successoribus, perpetuò ita subtractas.
- Idem Magistro, paternam roborat donationem, super Jervia.
- Circa MCCLII. M. Andreas, Lithuanos, Samogitas, & Semi- 1252.
gallos, ferro, flammaque crudeliter pervadit, non secus ac horrenda
procella, atque hos consueta pendere tributa compellit.
- Circa MCCLIII. Mendovius, Lithuanæ princeps, in amico 1253.
cum Andrea colloquio, spondet se Christianum velle fieri, si promo-
tore illo Pontifex regiam sibi conferre dignaretur authoritatem, operam-
que Magister lubens pollicetur.
- Circa MCCLIV. Alexander IV. à Magistro in causâ Mendovii, 1254.
ad regalem, & Præsulis Rigensis, ad archiepiscopalem, honores pro-
movendorum, rogatus, votis consentit Candidatorum.
- Albertus hoc tempore Rigensium Episcopus, in archiepiscopum
Livoniæ ac Prussiæ, consecratus, ex illa binos habet sibi antistites sub-
jectos, Ofiliensem, & Curonensem; Ex hac verò quatuor, nempe
Varmiensens, Sambiensens, Pomesanensens, & Culmensens.

10 CHRONOLOGIA FINLAND. LIVON. ET CURLAND.

1255. Circa MCCLV. Archiepiscopus, cum Magistro ordinis, aliisque non paucis, ad Mendovium pompōse admodum profectus, illum, & uxorem, prius solenniter baptizatos, aureis redimivit coronis.
1256. Circa MCCLVI. Episcopus Finlandiæ Bero, annuis Regi Sueciæ pendendis, Ecclesiam submisisse fertur, tributis.
Everhardus, V. in Livonia ordinis Magister Theutonicus: Qui Samogitiam, velut Livoniæ infestam, mox vastavit.
1257. Circa MCCLVII. Monasterium ab Hermanno, Derpatensium antistite, construitur Valbenensē.
1258. MCCLVIII. Annius Sangerhusensis, VI. militum in Livonia Magister Theutonicorum.
Ragvaldus V. Finlandiæ præsul.
1259. Circa MCCLIX. Antistes Finlandiæ, Ragvaldus, suis imposuit diœcesanis, sportulam, Episcopi quotannis mensæ offerendam, vulgo *Mattstot* dictam.
Magister Livoniæ, frequentes habet cum Samogitis, & Semigallis, conflictus.
1260. Circa MCCLX. Hermannus, Derpatensis Antistes, monachum professus in cœnobio Valbenensi, ibi postmodum obiit.
Circa eundem, Alexander II. Derpati Episcopus.
1261. Circa MCCLXI. Burchardus Hornhusensis, VII. ordinis Magister. Is cum Samogitis facit inducias, perentibus biennales, & alios Christi hostes, interea non segniter impugnat.
1262. MCCLXII. Carolus ex Suecia comes, fit commilito fratrum Theutonicorum in Prussia, & Livonia, adversum infideles.
1263. Circa MCCLXIII. Mendovius, Lithuanix Rex, apostata factus, cum Ruthenis, Samogitis, & Semigallis, in excidium Crucigeri Ordinis conspiravit.
Circa eundem, Magister ab hoste inprimis victus, & deinde victor evadens, hosticum populatur, in quo suum collocat præsidium.
1264. MCCLXIV. Ragvaldus Finlandiæ præsul, licentiam obtinet Romæ ab Urbano IV. fundandi Rendamechiæ IV. Canonias.
Circa eundem, Magister Ordinis, in pugna Dorbenfi, cum Ruthenis, Lithuanis, Samogitis, & Semigallis, habita, occumbit, & præter CL. Crucigerorum, plures multò peregrini, quorum fuit unus Carolus Jerl, Suecus.
Georgius Eychstadius, VIII. Ordinis in Livonia Magister Theutonicus.
1265. Circa MCCLXV. Ille mortem vindicaturus antecessoris, etiam fermè cecidisset; Ideoque lubens pacem cum Lithuanis acceptat.
1266. Circa MCCLXVI. Oselienses à fide, & subjectione, molientes defectionem, Georgius armis compescuit.
Christiani tamen prius per illos, & infidelium alios, gravem sustinent persecutionem.
Catillus, hoc tempore VI. Finlandiæ Antistes.
Qui usus licentiâ Pontificis, per antecessorem impetratâ, Rendamechiæ, IV. instituit canonica sacerdotia.
1267. Circa MCCLXVII. Vernerus Breythusius, IX. ordinis Magister.
1268. Circa MCCLXVIII. Moschus territorium Derpatensē, Mendovius Vendensē, Trametus Samogita, Rigensē, & Vichiam, non impunè infestarunt.
Curlandi etiam pœnas defectionis à Christo, & Magistro, luerunt.

- Circa MCCLXIX. Conradus Menderensis, X. ordinis in Livonia Magister Theutonici. 1269.
Mendovius, ab uno principum suorum occisus, apostasiæ dedit pœnas.
- Circa MCCLXX. Conradus copias ex Dania, & aliundè, nactus auxiliares, crebram ex Ruthenis, Lithuanis, Samogitis & Curlandis, reportat victoriam, desideratis, interim, XXX. Crucigeris, & aliorum DC. commilitonum. 1270.
Idem belli tempore, Huitenstenum in Jervia condidit.
- Circa MCCLXXI. Mytovium, à Magistro in Curlandia ædificatur. 1271.
- MCCLXXII. Otto à Rodenstein, XI. Ordinis Magister in Livonia Crucigeri. 1272.
Is cum Ruthenis confligens, V. millia illorum cecidit, & Alexandrum, Derpati Episcopum amisit, cum aliis Christianorum non paucis.
- Fridericus, III. Antistes Derpatensis. 1273.
- Circa MCCLXXIII. Russiam invadit, Otto cum XVIII. hominum millibus, & Iffeburgo concremato, impugnat Plefcoviam, paceque cum hoste, illam flagitante, factâ, triumphans remeat. 1273.
- Circa eundem Albertus, I. Livoniæ & Prussiæ archipræsul, mundo, & cathedræ valedixit, hacque potitus est Johannes à Lunen, II. Rigæ Archiepiscopus.
- MCCLXXIV. M. Otto & LII. Crucigeri, Lithuanis & Semigallis Ofiliam vastantibus occurrentes, ceciderunt. 1274.
- Andreas XII. Ordinis in Livonia Magister, ut mox electus, ita & mox ab iisdem interfectus cum XX. confratribus.
- MCCLXXV. Valterus Nordecus XIII. Magister in Livonia Crucigerorum. 1275.
- Circa MCCLXXVI. Idem gloriose sæpius triumphat, de Samogitis & Semigallis. 1276.
Qui & Tarveytensem, Meyfatensemque condidit arces.
- Benedictus, Birgeri Jerl filius evasit dux Finlandiæ.
- Circa MCCLXXVII. Magister Semigalliam sibi subdit, & eam cum Patrum collegio Rigenfium dividit. 1277.
Margarera, Daniæ regina, jus præsentandi Episcopum Revaliæ, resignat Consistorio.
- MCCLXXVIII. Ernestus à Rasborg, XIV. Livoniæ Magister. 1278.
Circa eundem. Is arcem cœpit moliri Dunenburgensem, & finitimos armis Ethnicos, opus impedire conantes, compefcuit.
- MCCLXXIX. Ernestus, auxilio Gubernatoris Estoniæ, populatur Lithuaniam, & hostis longè potentior infecutus reducem, præter alios commilitonum multos, occidit ipsum, & LXXI. confratrum. 1279.
- Conradus Fuchtevangensis, XV. Livoniæ Magister.
- Circa MCCLXXX. Idem triennio gubernans Livoniam, continuo impugnat Samogitas, & Semigallos, fitque dein Prussiæ Magister. 1280.
- MCCLXXXI. Wilhelmus Schurborgensis, XVI. Livoniæ Magister. 1281.
- Circa MCCLXXXII. Crucigeri Lithuanos, Samogitas, & Semigallos, profligarunt, interfecto illorum ductore. 1282.
- Circa MCCLXXXIII. Per Villechenum fundatur Wolmaria. 1283.
Johannes, VII. præsul Finlandiæ sedit hoc fermè tempore.
- Circa MCCLXXXIV. Fabricat idem magister Burtnicum arcem. 1284.

12 CHRONOLOGIA FINL. LIV. ET CURLANDIÆ.

1285. Circa MCCLXXXV. Castrum Tricatenſe, operâ etiam Ville-
cheni, confurgit.
Circa eundem, Magnus, Sueciæ rex, pro expugnatione infide-
lium in Livonia, vovit nuper militarem illuc expeditionem. Verum
quod profectio, corporis adverſaretur in valetudo, tranſmiſſis Rigam
aliquot puri libris argenti, modo votum redemit.
1286. Circa MCCLXXXVI. Magiſter à rebellibus victus Semigallis,
cum XXX. confratribus occumbit.
1287. MCCLXXXVII. Conradus Hertogenſtenenſis, XVII. Livoniæ
Magiſter.
Dux Benedictus, fit Lincopiæ antiſtes, traditâ fratribus Fin-
landiâ.
1288. Circa MCCLXXXVIII. Magiſter Semigallos denuò ſubjugat, &
caſtrum recuperat Dobbelenſe.
1289. Circa MCCLXXXIX. Boltius Hogenbachius, XVIII. Livo-
niæ Magiſter.
Ericus, Daniæ rex, approbat, jus à matre conſeſſum Clero
Revalienſi, Episcopum eligendi, quem vellet, & liberat à ferendis mi-
litariæ ſubſidiis.
Johannes, Finlandiæ antiſtes, ad Uppſalenſem promovetur ar-
chiepiſcopum.
Magnus, VIII. Finlandiæ Episcopus, hoc circa tempus.
Bernardus, III. Episcopus Dorpatenſis.
1290. Circa MCCXC. Crucigeri, & Episcopi Livoniæ, cum popu-
lis nacti finitimis pacem aliquandiu, mutuis ſe armis impetere oc-
cœperunt.
1291. MCCXCI. B. Hemingus, in parochia Uplandiæ Belingenſi, na-
tus, præful deinceps eximius Finlandiæ evaſit.
1292. Circa MCCXCII. Controverſia inter Episcopos Livoniæ, &
Magiſtrum, flagrans Crucigerorum, de eminentia, pauliſper com-
ponitur.
1293. Circa MCCXCIII. Carelia Rutheniſ, Suecorum armis, potenter
extorta, fidem ad Catholicam convertitur, operâ Petri, Veſmannorum
Antiſtitis.
Circa eundem. Arx in ea Wiburgeniſ conſtruitur, ceu inſupe-
rabile regionis propugnaculum, cui progreſſu temporis, urbs adjun-
gitur, cum binis Dominicanorum, & Franciſcanorum, cœnobiis.
Sueci porro victoriam proſequentes, Kexholmiam quoque Mo-
ſcho ereptam, ſuo firmant præſidio.
1294. MCCXCIV. Rutheni Kexholmiam Suecis eripuerunt.
Circa eundem, Clerus Revalienſis, Roſchildiam Daniæ citatus,
jus eligendi Episcopum cogitur regiæ ſubmittere poteſtati.
Henricus Dumpeshagenſis, XIX. Magiſter Livoniæ.
1295. Circa MCCXCV. Præful Dorpatenſis, litem Magiſtro inten-
tans, ei reconciliatur.
1296. Circa MCCXCVI. Bruno, XX. Livoniæ Magiſter.
Johannes Fechtius, III. Archipræful Livoniæ, & Pruffiæ.
1297. Circa MCCXCVII. Novus Livoniæ Metropolitanus, Crucigero-
rum ſuccenſens potentia, avaritiæ, & inſolentiæ, cum Lithuanis in il-
lorum conſpirat exterminationem.
1298. MCCXCVIII. Magiſter, cum LX. cadit Crucigeris, & victor
Archiepiſcopus, & Episcopi, Lithuanorum ope conſœderatorum, arcem ho-

- hostis Novemollensem oppugnantes, grandi acceptâ suorum clade, receptui cecinerunt.
- Godefridus, XXI. Livoniæ factus Magister, bellum cum Rigen- sibus inchoatum, diu prosequitur.
- Sueci dominium hæctenus universæ nacti Finlandiæ, ut Moscho- rum prohiberent in eam irruptiones, castrum Noteburgense fortissimum in collimino erexerunt.
- MCCXCIX. Magister subscribit veteribus Lubecensium in Li- vonia privilegiis, & liberum illis facit, tam belli, quam pacis tempo- re, cum Ruthenis ibi negotiandi.
- Bonifacius VIII. Beatum Henricum rationario inscripsit sanctorum.
- Idem approbat, ut cathedra Finlandiæ Episcopalis, à Rendame- chio transferretur Abogiam.
- MCCC. Magnus Finlandiæ præsul, ope Birgeri Regis, cum ca- thedra migrat Rendamechio Abogiam.
- Quo exuviae S. Henrici deinceps, XVII. Junii, à Noufio, solenni- ter fuerunt translatae, & argenteo impositæ decenter loculo.
- Urbis fundamenta jaciuntur Abogensis; Sed Ecclesiæ prius ca- thedralis.
- Ericus, Daniæ rex, quibusdam ab Archipræsule Rigenfi, do- natus in provincia immunitatibus, illius contra Magistrum suscepit pro- tectionem.
- Sed Ifarnus, Papæ Legatus, litem utrinque decedit, qui propterea eligitur à partibus, Rigenfis Archipræsul.
- Circa MCCC. Rutheni Noteburgum, caesis in eo crudelissimè Succis, expugnatum demoliuntur.
- Johannes, Suerinensis comes, Rigæ V. Archimystra hoc circa tempus.
- MCCCIII. Christopherus, Danici frater Regis, Estoniæ dux constituitur.
- Circa MCCCIV. Crucigeri & vasalli Regis, in Estonia Danici, mutua sibi spondent in hostes subsidia.
- MCCCVI. Vasalli in Estonia Regis Daniæ, ob fœdus cum Magi- stro initum, suspecti Domino, huic firmiter se obligarunt.
- MCCCVII. Conradus Jochensis, XXII. Livoniæ Magister.
- Is bello extorsit Præsuli Osiliensium, Habsaliam, Lode, & Lealiam, cum tota Vichia.
- MCCCVIII. Magnus, Finlandiæ obiit Episcopus, successorem assequens Ragvaldum.
- Circa eundem, Johannes, Bremensium Archipræsul, à Romano Pontifice arbiter deputatus, inter Clerum & Crucigeros Livoniæ, pòn- deratâ lite, pronunciat hos ibi potius operam dare religioni extirpan- dæ, quam propagandæ.
- MCCCIX. Danus Revaliam firmiter obmunire curavit.
- MCCCXII. Lubecenses ab Erico Sueciæ & Finlandiæ, domina- tore, impetrant veniam navigandi per Nynum usque Novogardiam.
- Ragvaldus hoc tempore Finlandiæ præsul, Cnuustense, non pro- cul Abogia, sibi & successoribus, condidit præsidium, seu castrum.
- MCCCXIII. Finnonnes Suetico, velut intolerabili, excusso jugo, Buggonem quendam, ex prisca suorum prosapia regum oriundum, eli- gunt regem; Qui mox à Suecis trucidatus fuit, & rebelles ad obedi- entiam compulsi.
- Magister Livoniæ, infestos sibi Ruthenos, expugnatâ Plescopyiâ, & spoliatâ, cogit ad inducias secum faciendas.

14 CHRONOLOGIA FINLAND, LIVON, ET CURLAND.

1314. MCCCXIV. Idem cum Dano convenit, de modo componendi lites quaslibet, si quæ inter utriusque orirentur ditones.
Quando, Rex Daniæ, subscripsit donationi, ab antecessoribus factæ Crucigerorum ordini, super Harrigia.
1315. MCCCXV. Rex item Ericus offensam condonat Revaliensibus; vetera illis roborat privilegia, & mœnia urbis mandat demoliri, si quæ acropoli censerentur perniciofa.
Idem alios Estonum jure donat nunc feudali, quo deinceps usi provinciales.
Quos modo per triennium tanta flagellavit fames, ut non tantum fures ex patibulis subtractos, sed etiam parentes, liberos, & versâ vice, comederent.
1317. Circa MCCCXVII. Cœnobitæ in Estonia Stolpensæ, ordinis Cisterciensis, veniã, & ope Regis, migrarunt Padisum.
1318. Circa MCCCXVIII. Moschus, ceu tempestas horribilis, Finlandiam pervadit, à quo urbs, cum Ecclesiis exulta fuit Abogensis.
1321. Circa MCCCXXI. Mors abstulit Ragvaldum, Finlandiæ antistitem.
1322. MCCCXXII. Benedictus Upsaliæ Canonicus, insulæ destinatus Abogensi, Stocholmiæ per Archiepiscopum initiatur.
Georgius, Novogardiæ princeps, Careliam armis potenter repertens, Viburgum, Suecorum in ea propugnaculum, vano impugnavit conatu.
1325. MCCCXXV. Christopherus, rex Daniæ, confirmat Ecclesiæ omnia privilegia, Deiparæ apud Revaliensis.
Nobiles Estoniæ, novam ab eodem feudorum capiunt investituram.
1327. MCCCXXVII. Everhardus à Monheim, XXIII. Livoniæ Magister.
1328. MCCCXXVIII. Benedictus, Finlandiæ Episcopus, quatuor prioribus, binas Abogiæ adjecit canoñas hoc tempore.
1329. MCCCXXIX. Rex Daniæ, pro se, & successoribus, cavet litteris, quod Estonia nunquam Danis esset subducenda.
Idem puellis Estoniæ, in honorem B. V. indulget, ut imposteriorum hæreditatem capiant paternam, jure hæreditario.
Constituit etiam, ut proximus pupilli agnatus, esset tutor ejus, quam diu foret minorennis.
1330. Circa MCCCXXX. Rigenes, castrum Magistro Dynamundense armis conantes eripere, ita vicissim ab illo impugnantur, ut se, & urbem ipsi suam, privilegiaque, subdere, propugnacula, & mœnia diruere, compellerentur.
Ostrobojnienses à Rege admonentur, ut Clero suo decimas persolverent.
1332. Circa MCCCXXXII. Magister Everhardus, arcem construxit Rigensem.
1334. Circa MCCCXXXIV. Idem copias nactus auxiliares Comitis Arnsborgensis, Ruthenos, Lithuanos, & Samogitas, ceu molientes Prussiæ Crucigeris bellum, incurfat, donec secum paciscerentur.
1335. Circa MCCCXXXV. Fredericus Bremensis VI. Rigæ Archiepiscopus.
Magnus rex, & Episcopus Abogensis, VIII. Septembris, taxant decimas, à parochianis in Kemi, & Salo, (quæ solum binæ fuerant hoc tempore in præpositura Bothniæ orientalis boreali paræciæ) curato quotannis pendendas.

Petrus, Sueciæ primas, visitans ex officio Alandiam, statuit, ut focarum decimæ imposterum Parochi mensæ, quod crebrò hospites susciperet, applicarentur, non fabricæ amplius Ecclesiasticæ.

Circa MCCCXXXVIII. Crucigeri compescunt Ruthenos, bello sub Plefcovia Livoniæ inferendo, accinctos. 1338.]

Circa MCCCXL. Benedictus, Finlandiæ Antistes, XXV. Octobris, in fata concessit ultima. 1340.]

MCCCXLI. B. Hemingus, Upsalensis, & Abogensis, canonicus, ob egregias animi corporisque dotes, Episcopus XI. ordinatur Finlandiæ. 1341.]

Borchardus Dreylevenfis, XXIV. Livoniæ Magister.

Qui Marienburgum, & Frueburgum, ad Russiæ fabricat limitem, circa hoc tempus, quas Moschus formidans munitiones, & illam propterea impugnans, profligatur.

MCCCXLII. B. Hemingus, edicto publicato, decernit, ut decimas solvere contumaciter abnuens, anathemate feriretur. 1342.]

MCCCXLIV. Agricola Livonienses, jugum excussuri Germanicum intolerabile, in Theutonum conjurant necem, rogatâ Finnonum ope, & operâ. 1344.]

Itaque Harrigienses Estoniæ, quadam nocte plerosque Germanorum in Harria, & XXVIII monachos, in Padiso, trucidarunt, Revaliamque, cum X. millibus hominum, obsederunt.

Similiter in Vichia & Ofelia plebs contra Episcopos, & nobiles, tumultuatur.

Circa MCCCXLV. Magister à Governatore imploratus Revaliensi, cum auxilio illuc advolat; qui agricolas, licet Crucigeris, non aliis nobilium, subesse forent parati, omnes fermè tradidit internecioni. 1345.]

Victricibus in Vichensibus quoque rebelles, deinde conversis signis, pari eos successu edomuit.

Sicut & Ruthenos, contra Germanorum in provincia Dorpatensi tyrannidem, ab agricolis invocatos, cum minori frequentia suorum redire compulit.

Interea Episcopus, & Governator, Finlandiæ quod plebs Livoniæ, illis Revaliam promississet occupatam, ignari cladis, navale expediunt subsidium, quod mox rediit, cognito sociorum infortunio.

Non clementius processit Magister cum Ofeliensi plebecula, & superstes in rebellionis multam cogitur ibi arcem extruere, Sonnenburgensem.

Interim Moschus, ex voluntate agricolarum, in Germanos Semigalliæ, & territorii Rigensis, desævit flammâ, ferroque.

Verum fraus, quam plebecula Felinensis provinciæ, in caput meditaretur Germanorum, in proprium ipsius cecidit.

MCCCXLVI. Waldemarus, rex Daniæ, lucraturus indulgentias, pugnando contra infideles, venit in Livoniam. 1346.]

Quando Karchelensem, Capellensem, & Kipellensem, parochias, Ecclesiæ donavit Revaliensium cathedrali, suam, uxoris, & parentum animas, affiduis ideò precibus Deo commendaturæ.

Item propriâ, & paternâ, contemptis turpiter obligationibus, Henrico Prussiæ Magistro, vendidit Estoniæ ducatum, pro XIX. millibus librarum argenti.

Otto Regis frater, ordini Crucigerorum simul inscribitur, & calendis Novemb. Estonia, nempe Harrigia, Virlandia, cum Revalia, Narvia, & Vesenbergo, à Danis agrè traditur Magistro.

16 CHRONOLOGIA FINLAND. LIVON. ET CURLAND.

Sed Magnus, Sueciæ rex, in Septemb. rigidè mandat Finlandis, ut Episcopo decimas butyri, *Foremarch* dictas, citra contumaciam omnino penderent.

1347. MCCCXLVII. Gofvinus, XXV. Livoniæ Magister, Rex, & Episcopus, literis admonent Carelos, ceu neophytos in fide catholica, constantiæ in suscepta nuper religione, & decimarum fideliter Deo solvendarum.

1347. Quando insuper ille statuit, ut agricola parochia suspectus male decimas pependisse, proprio, & testium duorum, se purgaret juramento. Sicut etiam, ut inhabitatores paraciæ, in qua Episcopus ex officio visitaret, in usum tunc illius traherent fagenam.

1348. Idem crebras Ruthenorum, per Nynum in Finlandiam prohibitorum excursions, Noteburgum expugnat, & Suetico munit præsidio.

MCCCXLVIII. Rex Magnus, victor in hostico grassatur; schismaticos ad fidem hortatur catholicam, & ab his insigniter delusus, ægre cum exercitu incolumis inde domum evadit.

Mofchus, Nöteburgo iterum capto, Suecos, & Finnonos, in eo quoslibet truculenter sanè mactavit, Regemque coëgit, ad spondendam sibi partem Careliæ; ad quam, in omnibus cum Sueco deinceps conventionibus, provocavit contumaciter transactionem.

1348. Circa eundem, B. Hemingus, vitæ Regem emendandæ; tyrannidis non exercendæ in subditum diutius populum; nummi Petrini ad belli usum nec convertendi, vehementer admonens, ab illo in vincula conjicitur.

1348. Ideo Pontifex offensus, Magnum suo perstringit fulmine, & sacris vetat Clerum per Finlandiam operari, donec ipsius liberaretur Antistes, qui fuit actutum solutus.

1352. MCCCLII. B. Hemingus, condito, & promulgato edicto, prohibet, nè ullus Clericorum præsumeret ex sua migrare diocesi ad aliam, ni vellet officio, & beneficio privari.

1352. Insignia quædam statuta, parochos in officio commodè instruendia exercendo, per Finlandiam disseminat.

1353. Circa MCCCLIII. Idem Abogiæ, propriis fundavit impensis, Præposituram.

1353. Benedictus Algotsonius, dux Finlandiæ, à Magno constitutus, eam insuetis onerat nimium exactionibus.

1254. Circa eundem, Fromholtius, VII. Rigæ fuit Archiepiscopus.

1355. Circa MCCCLIV. Henricus Hermantionius, I. Abogiæ Præpositus.

1355. Circa MCCCLV. Magister in conflictu cum Ruthenis habito, X. millia hostium prostravit.

1356. Circa MCCCLVI. Episcopus Abogensis donat Ecclesiam libris, prædiis, pedo, & infulâ.

1348. Crucigeri grandem Samogitiæ vastitatem intulerunt.

1357. MCCCLVII. Ericus rex, dominium Finlandiæ, Benedicto inde profligato, adeptus, VII. Septemb. Abogiæ approbat omnia, quæ Magnus pater concessisset privilegia Ulfbycensibus, Musarensibus, Pedenoransibus, & Nerpensibus, Benedictique abrogat onera, illis imposita.

1360. MCCCLX. Arnoldus Vitinghavis, XXVI. Livoniæ Magister.

1363. Circa MCCCLXIII. Illustris heros, Israël Birgeronius, S. Birgittæ frater, Eques, & Senator Sueciæ, pro Christo in Livonia strenuè militans, metam vivendi in oppido Rigenfi apprehendit, cujus in Sueciam funus inde translatum, Upsaliæ fuit pro dignitate humatum.

Circa MCCCLXIV. Magister impugnat Lithuanos, quorum II. millia occidit; arcem evertit Caunensem, & regem in ea Constantinum, cum filio, & nobilium plurimis, capit. 1364.

MCCCLXV. Rex Albertus Finlandiam, arcibus in illa expugnatis, Magno extorsit avunculo. 1365.

Item XXIV. Junii, subscripsit immunitatibus, quas rex Ericus, adversum Benedicti Statuta, quibusdam in Bothnia orientali parochiis indulgisset.

MCCCLXVII. B. Hemingus, annos natus LXXVII. sanctam Deo animam reddidit, XXII. Maij. 1367.

MCCCLXVIII. Henricus Abogiæ Præpositus, licentiâ Urbani V. consecratus Romæ Finlandis Episcopus, indeque domum festinans, in via moriebatur. 1368.

Circa eundem Johannes in cathedra subrogatur illi Abogenfi, vir tantæ profectò eruditionis, ut olim studiosus, Rectorem egerit, Academiae Parisiensis.

Circa MCCCLXIX. Novus Finlandiæ Præful, sepulcrum Noufii S. Henrici magnifico decoravit cœnotaphio, aeneâ laminâ eleganter intrato. 1369.

MCCCLXX. Johannes, XIII. Finlandiæ Antistes, morti succumbens, Johannem, XIV. habuit successorem. 1370.

MCCCLXXI. Wilhelmus Frymersensis, XXVII. Livoniæ Magister. 1371.

Is plurima, eaque gravissima suo tempore gubernationis, cum Ruthenis, Lithuanis & Semigallis, religionis ergò propagandæ, & regionis, bella gessit.

Circa MCCCLXXIII. Johannes Sintensis, VIII. Rigæ Archiepiscopus. 1373.

Circa MCCCLXXVII. Lobius Ulfensis, XXVIII. Livoniæ Magister. 1377.

Qui amicus quidem externis fuit populis finitimis; Sed internis, & præsertim Dorpatensibus, inimicus; utpote quibus cum acriter beligeravit.

Circa MCCCLXXXI. Chorus, & Præbenda S. Catharinæ, ab Episcopo Abogiæ fundantur, ac dotantur. 1381.

MCCCLXXXIV. Johannes, Finlandiæ Præful, Legatum agens regis Alberti Novogardiæ, ibi vitam finivit; Sed domi sepultus est. 1384.

Circa MCCCLXXXV. Birgerus, XV. Finlandiæ Antistes. 1385.

Circa MCCCLXXXIX. Ille Archidiaconatum propriis Abogiæ impensis, instituit. 1389.

Circa eundem, Magnus, Olai Tavasti filius, I. Abogiæ fuit archidiaconus.

MCCCXC. Bonifacius IX. Pontifex maximus, postquam LXXX. annis, controversia inter Archiepiscopum, & Magistrum, super urbe flagrasset Rigensi; tandem acceptis XV. millibus aureorum, illam Crucigerorum ordini adjudicavit. 1390.

Circa MCCCXCIII. Cœnobium in Finlandia virginum Korosense, à præfule Birgero fuit ædificatum. 1393.

MCCCXCIV. Valdemarus Bruggeneus, XXIX. Livoniæ Magister. 1394.

Circa MCCCXCV. Derpatenses, vocatis in subsidium Ruthenis, Lithuanis, & Semigallis, Magistri ditiones populantur. 1395.

18 CHRONOLOGIA FINLAND LIVON. ET CURLAND.

1396. Circa MCCCXCVI. Crucigeri hostem, non absque suorum clade, ex Livonia profligarunt.
1397. Circa MCCCXCVII. Pax inter Magistrum Livoniæ, & Derpatenses renovatur Dantisci.
Ubi simul Magister Prussiæ, velut supremum ordinis caput utrobique, ex speciali quadam gratia, contra jus Livonum feudale, licentiam indulget nobilibus Estoniæ virginibus, ut cum fratribus, agnatis & cognatis, usque V. gradum, tam in bonis capiant immobilibus, quam mobilibus, hæreditatem.
Quod olim Rex Daniæ, nobilibus Estoniæ dedit Equestre iudicium, hoc præfatus Magister modo illis confirmavit.
Singularem prætereà nobilium quilibet habuit domi suæ, in convictos alicujus flagitii, judicandi licentiam.
Immò & ipsemet agricolæ, quæ tamen magis barbaro, Ethnicoque fuit, quam Christiano, digna homine.
1400. Circa MCD. Monasterium Ordinis Brigittini Nadendalense, in villa Karachyle, parochiæ Mascho, primum conditur.
1401. Circa MCDI. Sacrum auroræ, seu Missa sub primam dicenda auroram, à Birgero instituitur Episcopo, Abogiæ.
1402. MCDII. Conradus Vitinghaventis, XXX. Livoniæ Magister.
1404. Circa MCDIV. Ille Plescoviensem devastat provinciam, & plus quam VII. millia Russorum, occidit.
1405. MCDV. Magister, in subsidium vocatus à Crucigeris Prussiæ, contra Polonos, & Lithuanos, omisso bello Ruthenico, illuc festinavit.
1407. MCDVII. Mercatores quidam, prope Revaliam, Mariendalense, ordinis Brigittini cæperunt contruere cœnobium, in eoque vitam professi sunt deinceps monasticam.
1412. MCDXII. Theodoricus Turchius, XXXI. Livoniæ Magister, & Johannes Wolras Archiepiscopus Rigæ.
Birgerus, Finlandiæ Antistes, vitam in Junio finivit.
Magnus, nobili genitus parente scilicet Olao Tavaisto, vacuam conscendit Finlandiæ cathedram, licentiâ Johannis XXIII. Romæ consecratus.
1413. Circa MCDXIII. Cœnobium fuit translatum Nadendalense, ad villam, Stenbergh, & deinceps ad Helsingå / velut locum prioribus commodiorem.
Vitoldus, Lithvaniæ dux, Smalenciam armis Moscho extorsit, hoc circa tempus.
1414. Circa MCDXIV. Johannes Walradius, IX. Rigæ Archiepiscopus.
1415. MCDXV. Sivardus Landerus, XXXII. Livoniæ Magister, qui continuum gerit bellum cum Lithuanis.
1417. Circa MCDXVII. Episcopium ædificatur Abogense, ab Antistite Magno.
1419. Circa MCDXIX. Johannes Habvedus, X. Rigæ Archiepiscopus.
1420. Circa MCDXX. Magnus, Finlandiæ Præsul, votivam ingreditur peregrinationem ad sepulchrum Hierosolymæ Dominicum.
1421. Circa MCDXXI. Indè Magnus Venetias reversus, insignia suæ comparat Ecclesiæ ornamenta, non modico constantia precio.
1422. Circa MCDXXII. Gravis admodum controversia fervet inter moniales, & Senatum Revaliensem, quam Magister jure diremit.
1423. Circa MCDXXIII. Magnus, Abogensis Episcopus, juxta quamlibet fermè diœcesis suæ Ecclesiam, instituit, & alit, nosocomium.

- MCDXXV. Lifius à Rutenberg, XXXIII. Livoniæ Magister. 1425.
 Circa MCDXXVI. Eximius Finlandiæ Antistes, majoribus do- 1426.
 nat annuis archidiaconatum redditibus Abogensem.
 Circa MCDXXVII. Idem S. Henrico, argenteam fieri curavit 1427.
 statuam.
 Henricus, XI. Livoniæ & Prussiæ fuit Archiepiscopus.
 Circa MCDXXVIII. Henricus Yxel, antistes, Episcopium sibi 1428.
 & successoribus, condidit Revaliæ, contiguum acropoli.
 MCDXXIX. Abogia cum Ecclesia, & cœnobio, conflagrans, 1429.
 per Magnum deinceps restauratur Episcopum.
 Circa MCDXXXI. Ille idem præful, germanus profectò Pater 1431.
 Finlandiæ, pluribus & elatioribus, elegantioribusque castrum ædificiis
 adauxit, Knustense.
 Circa MCDXXXII. Magister XII. septimanis, Lithuaniâ hor- 1432.
 rendum vastatâ, victor indè remeans, ex dyssenteria moritur.
 MCDXXXIII. Franco Kersdorpenfis, XXXIV. Livoniæ Ma- 1433.
 gister.
 Is bellum prosequens contra Lithuanos, in quodam semel confli-
 ctu, XX. millia suorum militum primariorum, desideravit.
 Revalia, XI. Maji, fortuito tota arsit incendio.
 Circa MCDXXXV. Henningus, XII. Rigæ Archiepiscopus. 1435.
 MCDXXXVI. Henricus Schungelius, XXXV. Livoniæ Ma- 1436.
 gister.
 Mariendalinum, S. Birgittæ cœnobium, ad fastigium fuit elegan-
 ter perductum.
 Finnonēs, cum Sueciæ Senatu, adversus regis Erici se colligant
 tyrannidem, & ideò exactionum ab hoc injuste impositarum, impe-
 trant alleviationem.
 Circa eundem, Archipræful, & Crucigerorum ordo, amicantur
 quidem; Sed non diuturna fuit amicitia, quod ille suspectam haberet
 semper hujus potentiam, & ex Rigensi, Dynamundensi, Novomollen-
 sique, velut nimium propinquus, timeret arcibus, insidias.
 MCDXXXVIII. Heidenricus Finchius, XXXVI. Livoniæ Ma- 1438.
 gister.
 Sacellum corporis Dominici, Episcopus construxit Abogiæ.
 Circa MCDXXXIX. Olaus, qui Magno deinceps Abogiæ suc- 1439.
 cessisset avunculo, Professor, & Rector fuit in Academia Parisiensi.
 MCDXLI. Christopherus Rex, donationem senatus quondam 1441.
 super Stenberg, & Helgâ / factam Nadendalensibus, eâ comprobata lege,
 ut ipse, non alius, cœnobii censeretur imposterum fundator.
 Carolus, Sueciæ Marschalcus, australi in feudum donatur Fin-
 landiâ.
 Circa eundem, Bauschenborg à Magistro fabricatur in Livonia
 castrum.
 Circa MCDXLII. Lucia, Henrici Clausonii, Equitis à Kaschis, 1442.
 & in boreali Finlandia quondam Legiferi, vidua, à Magno persuasa
 Episcopo, fratre, accepto alibi prædio æquivalente, suum in Aëlis La-
 tifundium, assignavit Nadendalensibus.
 Circa MCDXLIII. Nadendalenses, impetrato regis Christophori 1443.
 consensu, ab Helgâ / cum suo ad Aëlis conventu migrarunt.
 Circa MCDXLIV. Magnus præscribit Alandis decimas, Clero 1444.
 solvendas.

1445. Circa MCDXLV. Crucigeri non infeliciter cum Ruthenis beligerarunt.
1446. MCDXLVI. Christopherus rex, aliquod sibi arrogans jus in Ofiliam, Ludolphum ejus antistitem, sub suam admittit protectionem, & privilegia à suis concessa antecessoribus, illi Ecclesiæ roborat.
1447. Circa MCDXLVII. Præsul Magnus, cœnobii præcipuus Nadendalensis promotor, archiodæum, & adytum suis ibi sumptibus condidit.
1448. Circa MCDXLVIII. Crucigeri Ruffiam incurfando, multis illam cladibus cumularunt.
1449. Circa MCDXLIX. Sylvester, XIII. Rigæ sedit Archiepiscopus. Circa eundem, Magnus Episcopus, prope Nadendalense monasterium, sibi construxit habitaculum.
1450. MCDL. Magnus, Olao sororis filio, assignat cathedram, & ipse Deo soli, citra mundi impedimenta, commodius impostero serviturus, apud Nadendalenses commoratur.
1451. MCDLI. Johannes, XXXVII. Livoniæ Magister.
1452. MCDLII. Magnus, Finlandiæ præsul, vel potius Pater, Nadendaliæ curriculum vitæ feliciter terminans, Abogiæ in choro Dominici corporis, humatur.
1453. Circa MCDLIII. Magister petitam à Prusso, non tulit opem, quod bellum domi cum Archiepiscopo gereret, quem in vincula conjicit, & bona illius diripit; Sed tandem ipsi reconciliatur, liberato.
1455. Circa MCDLV. Ara XI. millibus virginum, ab Olao præfule fundatur Abogiæ.
1456. MCDLVI. Christiernus rex Daniæ, sibi jus usurpans patronatus in Ecclesiam; Sed nescio quam legitime, Revaliensem, & titulo utens Estoniæ, Episcopi promovet Romæ inaugurationem. Idem, ut Finlandos ad suam quoque compelleret subjectionem, transmissio in eos non modico exercitu, Viburgum aliquandiu impugnat, & tandem concremat.
1457. MCDLVII. Finlandia per Danos, & horum seducta fautores, à rege Carolo, ad Christiernum; non tamen tota, deficit. Christiernus rex, jus sibi quoddam, velut antecessor Christopherus, in Ofiliensem imaginans Ecclesiam, illius approbat privilegia, & Episcopum Papæ commendat.
1460. MCDLX. Olauum Finlandiæ Antistitem, XXV. Februarii mors abripuit, sepultum ad latus avunculi. M. Conradus, Henrici Bitz, Castellani filius Abogensis, veniâ Pii II. apud Bernardinos consecratur Senenses, in XVIII. Episcopum Finlandiæ.
1462. MCDLXII. Nadendalenses, utriusque sexus cœnobitæ, à Mag. Conrado sollenniter inaugurati, sub perpetuam in diversis monasteriis introducuntur clausuram.
1464. MCDLXIV. Ecclesia Abogiæ cathedralis fulmine accensa, conflagravit.
1465. MCDLXV. Carolus iterum Sueciæ throno exutus, Rasburgo Finlandiæ, contentus vivere cogitur.
1466. Circa MCDLXVI. Magnus, Abogiæ Præpositus, tumulum Magni, & Olai, Abogensium olim Episcoporum, æneâ decoravit laminâ.
1469. MCDLXIX. Johannes Volthufius XXXVIII. Livoniæ Magister. Circa eundem, Tolsburgum in Wirlandia per hunc fuit Johannem fabricatum.

- Villa Nadendalensis, hoc tempore, jus obtinuit municipale.
 Circa MCDLXX. Castrum in Finlandia Knustense, cum omnibus Ecclesiæ documentis Abogianæ concrematur. 1470.
 Circa eundem, Magister Livoniæ nullo captus jure à Crucigeris, Felini ad mortem usque detinetur; quod Deus non liquit inultum.
 Circa MCDLXXI. Arcem M. Conradus instaurat Knustensem; Sed monumentorum damna nequit; quæ tamen ego aliquatenus hoc libello compensavi. 1471.
 MCDLXXII. Sponsa ex Paleologis, à Constantinopoli per Lubecum, & Revaliam, Moscho adducitur. 1472.
 MCDLXXIII. Oppidum, flamma depopulatur Abogense. 1473.
 Circa MCDLXXIV. Episcopus urbem post incendium, mediocriter, adhibitâ civium operâ, renovavit, & præcipuè cœmeterium Ecclesiæ. 1474.
 MCDLXXV. Ericus Axelsonius, Tottorum unus, Finlandiæ gubernator, civitatem mœnibus & propugnaculis cinxit Wiborgensem. 1475.
 Circa eundem, Stephanus, XIV. Rigæ Archipræsul.
 Circa MCDLXXVI. M. Conradus in facello Abogiæ nunc à semet fundato, & cum XII. Ecclesiæ aris initiato, in Divorum omnium honorem, instituit horas B. Virginis, quotidie canendas. 1476.
 MCDLXXVII. Arx nova, seu Lanscrona, vel Burgum dicta S. Olai, ab Erico Axelsonio, Finlandiæ dynasta, ædificatur in Savolacia. 1477.
 Bernardus Borchius, XXXIX. Livoniæ Magister hoc tempore.
 Circa MCDLXXVIII. Simon, Revaliensium Episcopus, sibi, & successoribus fabricat arces, Borcholmium, & Fegfyrium. 1478.
 MCDLXXIX. Johannes Basilius, Russiæ dominator, Novogardensi modo sibi ducatu subjugato, Finlandiam, & Livoniam, crudeliter incurfat. 1479.
 MDLXXX. Propterea Sueci, & Livones, armis conjunctis, hosticum non minus vicissim infestant, hi Plescoviam obsidendo; Ast illi cum XX. hominum millibus quorum fuit ductor Ericus Axelsonius, ultra in Russiam, hostiliter progrediendo. 1480.
 Ericus cum insigni reversus in Finlandiam victoria, mortem operiit, & illius frater Ivarus Finlandiæ, contra pactum cum Erico initum, arripuit gubernaculum.
 Circa MCDLXXXI. Archipræsul Rigenfis, Magistrum ob injurias per illum Ecclesiæ irrogatas, anathematis implicuit vinculo. 1481.
 Moschus tali usus occasione, inhumanus multo, quam ullo unquam tempore, in Livonia impune grassatur.
 Ivarus Axelsonius à Suecis monitus, Finlandiæ resignandæ, minatur; Si ea sibi non relinqueretur, velut fratris hypotheca demortui, se Danum, & Moschum, illis hostes objecturum.
 Circa MCDLXXXII. Magister centum millibus hominum stipatus, expugnatam & spoliatam, exurit Plescoviam. Quem hostis infequens redeuntem horribiliores infligit Livoniæ profecto clades. 1482.
 MCDLXXXIII. Ivarus, alio in Suecia feudo, seu pignore accepto, se Finlandiæ dominio, non lubens abdicavit, & solum retinuit Rasburgum. 1283.
 Circa MCDLXXXIV. Magister nullo impugnat jure Archipræsulem, & vastatâ diœcesi, frustra Rigam obsidione ligat. 1284.
 Circa MCDLXXXV. Archiepiscopus, etiam armis correptis, arces extorsit Crucigeris, Rigensem, & Dynamundensem, illamque solo adæquavit. 1285.

Sueci adversus Magistrum, ab Archiepiscopo implorati, copias huic submitunt quantocius auxiliares.

Sed Sixtus IV. causâ Magistri, velut injustâ, recognitâ, maledictionis subjectum sententiæ officio, exiit.

1486. MCDLXXXVI. Johannes Frydagius, XL. Livoniæ Magister.
1487. Circa MCDLXXXVII. Archipræsul novo congressus Magistro, ceu antecessoris malitiæ mordicus inhærenti, victor evadit. Sed Steno Sueciæ Gubernator, Axelsonis Rasburgum eripuit.
1488. MCDLXXXVIII. Moschus, à Dano Sueciam affectante, instigatus, Finlandiam infestat.
1489. MCDLXXXIX. M. Conradus, Finlandiæ præsul, XIII. Martii, mundo valedixit.
- M. Magnus, XIX. Finlandiæ Antistes, calendis Aprilis, concorditer electus, XXIV. Junii die, post annum consecratur Upsaliæ.
1491. Circa MCDXCI. Michael, XIV. Rigensium, & Prutenorum Archiepiscopus.
1492. MCDXCII. Ivanogrodium, ex oppositu Narviæ Livonicæ, in hujus perniciem à Moscho fundatur.
1493. Circa MCDXCIII. Episcopus Abogiæ Magnus, Decanatu instituto, archidiaconatum restituit.
- Danus spondet Moscho Savolaciam, Egrepe & Laschis, si Sueciâ ejus ponretur cooperatione.
1494. MCDXCIV. Moschus Dani fidens promissis, Finlandiam populatur.
- Idem tyrannus, quod bini forent Rutheni ob scelera plexi enormia Revaliæ, omnes Germanos Novogardiæ mercatores in carceres compingit, non indè liberandos, antequam Senatus sibi dederetur Revaliensis.
1495. MCDXCV. Moschus, Finlandiam cum XXX. millibus armatorum invadens, Viburgum obsidet, indeque per admirabile quoddam Canuti Possæ stratagema depellitur.
- Volterus Pletenbergius, XLI. Livoniæ Magister.
1496. MCDXCVI. ineunte, Carelia & Savolacia, per Ruthenos, Dani partibus studentes, tertio vastantur.
- Ac idem, mense Augusto, Ostrobothniam ferro & flammâ pervadunt.
- Sueci vicissim non minus hostico vastato, expugnatum Ivanogrodium, concremarunt.
1497. MCDXCVII. Johannes, rex Daniæ, regno potitus Sueciæ, Finlandiam Stenoni Sture in feudum assignavit; Sed Moschus ex illa promissas non impetrans ditiones, indignatur.
1498. Circa MCDXCVIII. Præsul Abogensis, mensam suis assessoribus communem, seu convictum, ordinat Canonicis.
1499. Circa MCDXCIX. Casparus, XVI. Livoniæ, & Prussiæ Archiepiscopus.
- Exhumatio, translatio, & honoratio B. Hemingi, ante triennium ab Alexandro impetratæ, cum pompa Abogiæ primum celebrantur.
- Johannes rex, Finlandiam Stenoni ablatam injustè, sibi vindicat, hincque discordia utrinque exoritur perniciosâ.
- Circa eundem, Rigenses, à Magistro iterum subacti, castrum urbis restaurare, & firmare, compelluntur.
1500. Circa MD. Crucigeri, Lithuanis in belli societatem accitis, in Moscum arma cudunt, quod Livoniam nuper infestasset.

- M. Magnus, XII. Martii, obiit, successorem post dies IX. nanciscens, M. Laurentium.
- MDI. Candidatus Finlandiæ, M. Laurentius, XV. Augusti, con- 1501.
sequitur insulam Upsaliæ.
Circa eundem, Magister ex Lithuania, licet promissam cum non acciperet opem, Russiam invadit, quam ut crudeliter devastat, ita & hostis non minus interea Livoniam.
- MDII. Per veris tempus, Rutheni multò horribilius in Livonia 1502.
grassantes, plus quàm XL. incolarum millia, ceciderunt.
Magister vicem repensurus Moscho, in eum adeò defæviit, ut cum Livonibus L. annorum lubens acceptaret inducias.
Et sub tanto à bellis ocio, Livones à pristina degenerantes vir-
tute, omnibus se vitiis contaminarunt.
- MDV. Ivan Basilius, Russiæ despotes, morte sublatus, filio li- 1505.
quit imperium Basilio.
- MDVII. M. Laurentius, Abogensium antistes, XXVIII. Septem- 1507.
bris, vivere desit.
M. Johannes, III. Octobris, cathedram occupans, VIII. Decembris
die, fuit Upsaliæ consecratus.
- MDVIII. Is non prius castro potitur Knustensi, quàm hæredibus 1508.
numerasset antecessoris, CC. Sueciæ monetæ marcas.
- MDIX. Plescovia, cum ducatu Moscovitarum, subditur Principi. 1509.
Quando Johannes, Daniæ rex, Finlandiæ similiter subjugandæ in-
vigilat; & spe frustratus, flammam oppido subdit Abogensi.
- MDX. Moschus, fraudulentâ Danorum amicitiam penitus contem- 1510.
ptâ, cum Suecis, nomine Finlandiæ, non infestandæ, LX. annorum
pangit inducias.
Episcopus Abogensis, sesquiannum visitationi diœcesis impendit,
ex illaque domum reversus, mortem IX. Junii oppetit.
Johannes, XVII. Rigæ Archiepiscopus hoc tempore.
Arvidus Kurck, XXII. Finlandiæ præsul.
- MDXIII. Canonizatio B. Hemingi, veniâ Romani Pontificis, & 1513.
operâ Suetici metropolitani, & Sudermannici Præfulis, non modicâ con-
summat Abogiæ festivitate.
Magister Livoniæ Wolterus, auro apud Prussiam effecit, ut nec
ipse, nec successores inde petere feudi investituram obligarentur in-
posterum.
- MDXV. Moschus, à Dano Sueciam affectante, iterum seductus, 1515.
spondet Finlandiæ impugnationem.
- MDXVI. Finlandia per Ruthenos, ceu induciarum transgresso- 1516.
res, infestatur.
- MDXX. Christiernus, Daniæ rex, fraudulenter potitus Finlan- 1520.
diâ, non paucos nobilium Finnonum, obruncavit.
- MDXXI. Arvidus Abogensium præsul, dum fugâ per mare, ty- 1521.
rannidem evadere Danorum fatagit, in eo cum plurimis comitum fuit
submersus.
Gustavus Erichsonius, Finlandiam Danis extorquere nequicquam
conatur.
- MDXXII. Idem Sueciæ polemarcha, Danos ibi fortunatius impu- 1522.
gnat, utpotè illis inde exturbatis, sibi Finlandiam subjugat.
Johannes, XXIII. Finlandiæ Episcopus, sed inauguratione caruit.
Martinus Schytte, monachorum Prior Sigtunensium, generalis
Dominicanorum in Suecia visitator, à Rege, Norvegum deponente Ro-
bertum, designatur. No-

Nobiles, & cives Livoniæ Lutheranum amplexi dogma, theiauros Ecclesiarum inprimis diripuerunt.

1524. MDXXIV. Gustavus, Rex Sueciæ, factis cum Mosco induciis, eum à vastanda imposterum Finlandia, diu avertit.

1525. Anno MDXXV. Thomas, XVIII. Rigæ sedit Archiepiscopus. Circa eundem, Gustavus rex, Johanni cathedræ candidato Abogensis, ceu dogmatis Lutherani adversario deposito, M. Ericum subrogat, XXIV. ibi Episcopum.

In translatione bibliorum Suetica, inter clerum regni distributa, Finlandensi obtigit versio Paulinarum ad Thessalonicenses, & Thimo-tæum, Epistolarum.

Antistes, decimarum ad belli usus Ecclesiasticarum applicationi, per Regem mandatæ, & stationi militum in cænobiis, communicato cum Lincopensi consilio, audacter fuit reluctatus.

Martinus Lutherus, Livonibus, qui suum essent dogma libenter amplexi, gratulatur, & reliquos ad idem hortatur.

1526. MDXXVI. Comes Johannes ab Hoya, regis sororius Gustavi, Careliam cum arcibus in feudum consequitur.

Clerus Finlandiæ, pro residua Lubecensium solutione, tria mar-carum contribuit millia.

Circa eundem, Wolterus Plettenbergius, Livoniæ magister, benefi-cio Caroli Cæsaris, factus, succussoresque, Imperii Principes, provin-ciam imperio vicissim subjecit,

1527. Circa MDXXVII. M. Ericus, Finlandiæ Antistes, quod per vica-rium, scilicet Vincentium Gadensem Episcopum, suo muneri satisfacere-t, innovationi religionis ita obstitendo, à Rege privatur beneficio.

1528. MDXXVIII. Martinus, nobilis genere Finlandus, monachorum Prior Sigtunensium, & Vicarius per Scondiam totius ordinis Dominica-ni generalis, quòd Lutheri causiæ magis, quam antecessor, fortassis videretur favere, Finlandis Superintendens assignatur.

Is tamen V. Januarii die, per Doctorem Petrum, Sudermanniæ præfulem, Stregnesiæ ordinationem capessens, Pontifici spondit sanctè obedientiam Romano.

1529. MDXXIX. Novus Finlandiæ Superintendens, in prima Evange-licorum hic synodo, mensè Februario celebrata Oerebrogiæ, persuasus, Catholicam cum Lutherana permutavit doctrinam.

Circa eundem, cujus auspicio, M. Petrus Serckelax, in Ecclesias, & scholas Finlandiæ, velut discipulus D. Lutheri, religionis novationem primus invexerat.

Laurentius verò Canutius, primam Abogiæ Missam celebrasse fer-tur Lutheranam.

1530. MDXXX. Canonicorum reliqui Abogensium, videlicet, M. Jo-hannes, Præpositus; M. Petrus Sylla, archidiaconus, & alii IV, Lutheri constanter sententiæ reluctantes, mandato Regis, in fidei negotio simu-lare compelluntur.

Qui consuetos retinuerunt aliquandiu proventus, indè quotannis; Sicut & Superintendens, certam Regi dantes pensionem, nempè DCC. marcas tremissium, & CCLXXXVIII. libras butyri.

Præsul, velut cælibem agens vitam, contentus modicâ redituum portione annuorum, ex reliqua, sub D. Lutheri & Philippi, disciplina, VIII. sustentat alumnos; Quorum operâ, domum Witebergâ deinde re-verforum, tota sensim Finlandia Lutheranismum fuit amplexa.

Antistes oblatam sibi à Rege insulam Upsalensem, XX. Maji, recusavit.

Finnoes libertate freti Evangelicâ, se immunes quoque putant à decimis, & aliis Clero sportulis solvendis. Ideoque eas imposterum dare abnuunt; Sed XXV. Julii, mandato Regis minaci coguntur.

Gustavus rex, accepto à Nadendalensi Antistita, insigni chrysendeto, tantum de sublatiſ resignat illi proventus cœnobii, quantum sustentationi grandævorum in utroque conventu sufficeret.

Circa MDXXXI. Ex mobilibus & immobilibus Ecclesiæ & Cleri per Finlandiam bonis, non mediocriter Sueciæ locupletatæ fuit Respublica. 1531.

Campanæ pro solutione Lubecensium, ex Finlandiæ Ecclesiis accipiuntur.

Wilhelmus, Marchio Brandenburgensis, XIX. Livoniæ, & Prusfiæ Archiepiscopus.

MDXXXII. Idem à Lutheranis persuasus, Reinoldo Lealensium Episcopo, Vichiam armis eripuit, quam suafu magistri, non reddidit. 1532.

Cœnobium Revaliæ monialium, incendio, per Lutheranos procurato, extremam capit ruinam hoc tempore.

MDXXXIV. Vafallus Regis, in Carelia Johannes comes, Lubecam cum uxore & liberis, profugit, moxque Gustavus Wiburgum, & Nyflottium, illius præsidio extorsit. 1534.

Item Finnos, Clero decimas amplius pendere nullatenus volentes, denuò arguit contumaciæ, minas addendo, nisi morigeros se præberent.

Circa MDXXXV. Wolterus Plettenbergius, hominem exuens, successorem obtinet Hermannum, XLII. Livoniæ Magistrum, & II. Livoniæ principem. 1535.

MDXXXVI. Revaliensis, Nobilesque Harrigiæ, Magistro sequestro reconciliantur, quos inter hætenus gravis ferbuisset simultas, quod hi jure suo per illos sibi non licere in oppido frui quererentur. 1536.

MDXXXVII. Illustris heroina, Margareta, Joachimi Brahe, & Johannis ab Hoya comitis, vidua, sororque Gustavi regis, Revaliæ moritur exul, & humatur. 1537.

Induciæ inter Suecum, & Moschum, in gratiam Finlandiæ, renovantur.

MDXXXVIII. Gustavus rex, novis motus querelis Cleri Finnõnici, acrioribus monet Laicos literis, XXVII. Maji, ut decimas illi omninò solverent, alias mulctandos. 1538.

Circa MDXLII. M. Michael Agricola, cum scholæ ageret rectorem Abogiæ, novum transtulit Testamentum Finnonicè, quod prodiit in lucem temporis progressu. 1542.

MDXLIII. Psalmi Davidis, & Lutheri Catechismus, translatores M. Michaële, in lingua Finnonica, divulgantur. 1543.

MDXLVI. Civitas igni absimitur Abogensis, simulque Ecclesia, XXI. die Martii. 1546.

MDXLVII. Riga idem perpeffa fuit infortunium. 1547.

MDXLIX. Johannes Rechenſis, XLIII. Magister Ordinis, & III. Livoniæ Princeps. 1549.

M. Michaël Agricola, Missale, Manuale, & Dominicam Finnonicè passionem, typis publicavit.

MDL. Moschus cum CC. hominum millibus, Finlandiam tempore induciarum, perfidissimè, juxta ac crudelissimè populatur. 1550.

26. CHRONOLOGIA FINLAND. LIVON. ET CURLAND.

1551. Helſingfortium, Nylandiæ civitas, à Rege Guſtavo, fundatur.
Circa MDLI. Wilhelmus, Livoniæ Archiepiſcopus, templi uſum cathedralis, aliquot millibus aureorum acceptis, ad generale uſque concilium, permisit Rigenſibus Lutheranis.
Henricus Galenſis, XLIV. Magiſter, & ita IV. Livoniæ princeps. Moſchus, Caſanenſi, & Aſtrachanenſi, potitus regnis, (quibus hætenus impugnandis diſtentus, inducias cum Livonibus pactas, obſervat) his cœpit modò bellum meditari.
1552. MDLII. Induciæ inter Livones, & Rùthenos, expirarunt.
Lubecenſes veteribus non permiſſi privilegiis uti Revaliæ, gravem huic controverſiam moverunt.
Abogia flammaram voracitati denuò ſuccubuit.
1553. MDLIII. Ignis quoque Episcopium fuit Revalienſe populatus.
Moſchus novas abnuit Livonibus inducias, per Legatos illorum ſubmiſſe compellatus, niſi annuum ſibi vectigal vellent pendere.
Nec etiam cum Sueonibus, volens diutius paciſci, Finlandiam incurſat.
1554. MDLIV. Moſchus, à Livonibus de induciis utrinque renovandis, iterum rogatus, in triuſtres eâ conſentit lege, ut intra triennii demonſtrarent ſpacium, & præcipue Dorpatenſes, quod non obligarentur ſibi dare tributum.
Livones propterea non fidentes dolofis Moſchi induciis, cum Rege Sueonum fœdus in illum, velut hoſtem, pangunt communem.
Finlandia in binas dividitur Episcopas, Abogenſem, & Wiburgenſem; illi quidem M. Michaël Agricola; huic autem, M. Paulus Juſten, à M. Bothvido Stregneſiæ initiati, præſciuntur. Illeque quod primitias celebrasset Abogiæ, pompâ ferme Catholicâ, in Regis incidit indignationem.
1555. MDLV. Moſchus in Finlandiam irrumpit, contraque illum Suecus proceſſit, Livonibus non comparentibus. Quibus Guſtavus jure propter tantam ſuccenſens perfidiam, cum Polono in eundem confæderatur.
Ordines Livoniæ, ita fidei turpiter, & periculi, non memores impendentis, intereâ conſultant, quomodo vir ignobilis, cum ſæmina nobili, ſe gerere in publica obligaretur, chorea.
Martinus, Finlandiæ primus Antistes Evangelicus, XXX. Decembris, longævam vitæ clauſerat periodum.
M. Michaël, in vacua ſuccedit cathedra, ordine ſecundus præſulum, Abogiæ Evangelicorum.
1556. MDLVI. Moſchus, ut Careliam recuperaret, ceu membrum provinciæ Novogardenſis, nuper occupatæ, Viburgum in Januario impugnat; Sed plus retulit, quam inculit damni. Quam ob cauſam, ſicut etiam, ut metu Suecorum liberatus, Livones fortunatius expugnaret, pacem à rege poſtulat Guſtavo.
Archipræſul Rigenſis, ut Moſchi, Magiſtri, & Lutheranorum, prævaleret insolentiæ, ſe voluit Polono ſubdere. Ideoque à Crucigeris impugnatur, & demum capto ab illis fert opem rex Poloniæ, & illius frater, Pruffiæ dux, armatam.
Moſchus hanc Livonum diſcordiam, ſibi percommoſam ipſos ſubjugendi ratus, tale ab iis exigit vectigal, quale non admiſſuros, & potius ſecum bellaturos, probè animadvertit.
1557. MDLVII. XXI. Martii die, Suecus cum Moſcho ſubſcripſit paciſicationi.
M. Mi-

M. Michaël, Finlandiæ Antistes, & unus Commissariorum in Ruffia Suecicorum, inde rediens, in via animam exhalavit.

M. Petrus Fullingus, III. Abogiæ Præful Evangelicus.

Wilhelmus Fürstenbergerus, XLV. Livoniæ Magister, & Princeps.

Circa eundem, quidam alienigena, Livoniam nudus fermè oberans, incolas ad pœnitentiam hortatur, & mala super illos ventura, prænunciat.

Moschus, quod secum non transegissent ex pacto Livones, per triennium evolutum; tributum nec solvissent promissum, & neque jura ibi vetera Ruthenorum, templeve suis permitterent, bellum illis denunciat.

Quamobrem Magister, ut tantò expeditius occurreret hosti, cum Archiepiscopo, Polono, & Prusso, in gratiam, Cæsare sequestro, rediit.

MDLVIII. Moschus cum CCC. millibus Ruthenorum invadit Livoniam; tributum serò oblatum repudiat; Derpatum, Narviam, & Wesenbergam, aliasque non paucas occupat ibi arces, & reliquarum præfidiarios; inprimis verò Rigenses, ac Revalienses, opem Dani frustra implorantes, spontaneæ admonet deditiois. 1558.

MDLIX. Gothardus Kerlerus, XLVI. Livoniæ Magister, & Princeps. 1559.

Is comparato non mediocri exercitu, Moschum ex Livonia profligare nequicquam conatur.

Rex Tartarorum, missò ad ipsum legato, hortatur, ut hostem ab occidente armis fortiter distineret, dum ipse ab oriente, non minus gnaviter eundem invaderet. Verum Deus, gravissima Livonum punire volens peccata, consilio speratum denegavit successum.

Johannes Monchusius, Curlandiæ, & Oseliæ, Antistes, tyrannidem formidans Moschi, utramque deserit Episcopam; quas Danus sibi oblatas in favorem Magni fratris, acceptat.

Porro Derpatensium præful, Hermannus, in Moscoviam captivus abducitur, cum multis Livonum millibus, ibique in carcere moritur.

Mercatores Vandalici, & nationum occidentalium, consuetà cum Revaliensibus, velut bello distentis, negotiatione omisâ, Narviam cœperunt navigare, Magistro frustra illud prohibere satagente.

Limes inter Ruffiam, & Finlandiam novus fuit positus, vigore transactionis nuperæ;

MDLX. Moschus infestat Livoniam, & arces in illa plurimas, metu sui magis, quam armis occupat; Hasque inter Felinum, & in hoc provinciæ armamentarium, cum Magistro seniore, ibi ob senium delitescente, inque captivitate deinceps mortuo, accepit. 1560.

Interea, tempore veris in Livoniam appellens Magnus, Holsatiæ princeps, admodum juvenis, fit administrator Curonensis, & Osiliensis, Episcopatum, moxque Revaliensis; Sed titulo tenus. Cui etiam unus Crucigerorum, metu Moschi percussus, dominium tradidit Osiliæ politicum.

Nec minus aliis Livonum fuit quoque gratus illius eò adventus, utpotè confidentium, provinciæ salutarem fore ob Moschi cum Dano amicitiam; Et propterea certatim ejus servitio se mancipientium. Sed opinioni non respondit eventus, Moscho pariter Magnum incurfante. Ideoque gaudium cum luctu permutatur.

Illud verò non contigisset, novo infortunium principi, nisi cum Archiepiscopo, & Magistro, Parnaviæ nuper habuisset consultationem, de Ruthenis inde profligandis, quæ Tyrannum tantoperè exacerbavit.

Proindè Livones, potentiorum sui defensorem contra Moschum objecturi, pars illorum sibi Suecum, & pars elegit Polonum. Illi siquidem Esthones, cum Revaliensibus se decreverunt subdere.

Sed huic Magister, Curlandiæ Dux, & Comes Semigalliæ ab eo creatus, se, & reliquum Livoniæ submitit. Ita cessavit ordo Crucigerorum in hac Venedia, de cujus dominio Suecus, Danus, Polonus & Moschus, imposterum colluctantur.

1561. MDLXI. Urbs Revaliensis, Regem Sueciæ agnoscit dominum; Sicut & Esthonum reliqui, non arx, quam ideò, simulque Padisum, sibi armis subdidit, nequicquam Cæsare, Dano, Polono, & Moscho, propterea indignantibus,

Johannes, Erici frater regis, dux evadit Finlandiæ, & ut fratrem non timeret domi, nec foris Moschum, in illos captat opem ex Polonia, sorore Sigismundi regis in conjugem postulatâ.

1562. MDLXII. Ericus, ut Magnus, cum provinciis in Livonia obtentis, se regno Sueciæ, non Daniæ submitteret, frustra illi persuadere conatur.

Sed Parnovienses, ferro & auro compulsi, Sueco spondent subjectionem.

Moschus propter Livoniam offensus, ægrè consensit biennialibus cum Erico induciis.

Johannes, Finlandiæ Dux, Vilnæ, IV. Octobris, nuptias cum Catharina, Poloni celebrat sorore. Quando affini novo, CXXIV. millia thalerorum, arcibus in Livonia IV. in pignus acceptis, scilicet Ruinenfi, Carchusensi, Helmetensi, & Ermesensi, mutuavit.

Christopherus, Dux Megapolensis, & coadjutor Archiepiscopi Rigensis, hujus diœcesin impugnat exercitu Suetico, vasallus in ea regis Erici, & sororius futurus.

Alio interim exercitu Huitenstenum, rex Ericus expugnavit, & tertio, infestavit Lubecenses, quòd Narviam, non Revaliam, quam hac in negotiatione vellet promotam, velificarent.

Danus, Polonus, Moschus, & Lubecenses, Sueci invidentes successibus in Livonia, in illum confœderantur.

Suanto Comes, in Esthonia fit Gubernator ex Svecis primus.

1563. MDLXIII. Ericus, quòd suspectum haberet fratrem, Finlandiæ principem, conjurationis cum hostibus, & præsertim Polono, eum in quadriennemem conjecit carcerem. Moscho fœdus in Polonum obtulit, & contemptus, bellum nihilominus in illum continuat; novum cum Dano, & Lubecensibus, inchoat.

Dux Christopherus, in suo contra Archiepiscopum bello Rigensem, captus, quinquennio in Polonia detinetur.

Suecus, bello Polonis, sub Polocia cum Moscho distentis, VIII. in Livonia illis extorsit arces, quarum aliquæ Duci essent Finlandico, etiam oppignoratae.

Quandò Habsalia, Episcopi sedes, Magno principi à Suecis eripitur, & diripitur, præcipueque cathedralis Ecclesia, atque Catholico inde dogmate, & hujus sectatoribus, expulsis, Lutheranum introducitur.

Imposterum sub Sueonum in Esthonia dominio, Episcopi fuerunt successivè Revalienses, & Administratores Habsalienses, inprimis

mis Johannes von Gelderen; deinde Christianus Agricola; David quidam Duberchius, & demum Nicolaus Gasa.

Moschus autem potius arte, doloque, quam Marte Livoniam meditans subjugare, fraudulenter cum Dano concludit, Magnum, acceptâ ex Russia uxore, regem Livoniæ creandum.

M. Petrus, Finlandiæ Antistes, velut fautor Ducis captivi, à Rege deponitur, nimix simul avaritiæ illum accusantē.

M. Paulus Justen, IV. Abogiæ Episcopus Evangelicus.

M. Ericus Herchapæus, II. Wiburgensis.

MDLXIV. Sueci, per diurnam obsidionem, Lodio tandem 1564.
potiuntur.

Transactio controversiæ, Suecos & Polonos inter, frustra tentatur.

Quidam Pseudopropheta, Esthoniæ persuasit agricolis, die Jovis impostum, non esse feriandum.

MDLXV. Miles Livoniæ Germanicus, à Sueco exautoratus, 1565.
illi Parnaviam fraudulenter eripuit. Quem Sueticus exercitus sub Revalia inprimis; deinde Parnavia, insigniter profligavit.

Moschus similem timens fraudem Dorpati Germanorum, omnes illorum inde transtulit in Russiam.

MDLXVI. Sueci, omisâ Parnaviæ impugnatione, quod Polonos 1566.
obsessis venire subsidio intelligerent, Ofiliam invadunt; quos hostis inde proffigat, & Vichiam Sueciæ, vicissim vastat.

Contagiosa pestis lues, non minus Livones afflixit, quam gladius hostilis.

MDLXVII. Poloni victoriâ de Suecis potiti, Vichiam, & Harriam, 1567.
populantur.

Riga nullatenus Polonis subesse volens, ab iis propterea, sed vano conatu, obsidetur.

Moschus, agit spectatorem concertationis de Livonia Sueoponica, deinde bellatorem acturus, quando competitorum essent magis defatigati.

Idem promissio regis Erici impiissimo, de conjugē Ducis Finlandici, prius postulata; sed à Polonis negata, sibi nunc assignanda, invitatus, Legatos, illam marito abstractam, ad se perducturos, in Sueciam expedit.

Secus verò, per Dei gratiam accidit, cum Dux incolumis, uxor & liberi, pristina sint mox libertate donati.

MDLXVIII. Polonus, tempore veris Revaliam, XII. classe navium, 1568.
aliquandiu oppugnat.

Sueci autem, fortunatius Sonnenburgum sequenti obsidentes æstate, illo potiuntur.

Cæterum fortunatissime, Johannes, Finlandiæ dux, cum Erico fratre præliatur; utpote, quem captum, & regno exutum, in vincula conjicit, regni que thronum ille conscendit.

Gubernator Estoniæ II. Henricus Clausonius à Kanchas, cognito Sueciæ statu, inducias cum hoste paciscitur.

Novus rex, mense Novembri, Gabrielem Christiersonium, à Mœrby baronem, illi subrogat, III. in Estonia Gubernatorem. Quando simul per literas, Rex impiam Moscho Legationem exprobat; suum & Erici statum significat, & ad pacem invitat.

MDLXIX. Moschus suam excusat subdole legationem ad Ericum, 1569.
& pacis se cupidum simulans, ita suos hinc recipit legatos; & simul Sueticos, quos tot annis captivos detinuit, quot sui fuissent in Suecia.

Idem per viros genere nobiles, ex Livonia profugos, conatur minis & blanditiis persuadere Revaliensibus, à Regno Sueciæ defectionem. Danus, & Lubecenses, in portum classe delati Revaliensem, armis eisdem ad suas pertrahere partes nituntur.

Moniales sub Revalia Brigittinæ, prædia per Henricum Claufonium, inique sibi nuper subducta, novæ auxilio Reginae Catholicae, receperunt.

1570.

MDLXX. Arx Revaliensis, à fautoribus Dani, & Moschi, per fraudem occupata, post aliquot hebdomadas, recuperatur.

Sicut etiam Lealia; Ideoque Moschus indignans, Vichiam Sueciæ, ferro & flammâ pervadit.

Qui accitum in Russiam, Magnum principem, eò consilio Livoniae constituit regem, ut per eum, velut incolis gratiorem, illâ potiretur commodius.

Itaque rex ille personatus Livoniae, mox inde cum grandi remissus exercitu, XXX. septimanis, Revaliam, & Huitenstenum vano conatu impugnavit.

Idem consobrino regi Erico, Abogiæ captivo, simulque Moschus ipsemet, spondent liberationem, clam ab illo per nuncium rogati.

Decembri mense, ita fuit Rex Sueciæ, suis reconciliatus adversariis, ut Cæsar, qui Esthonia, quod imperio fuisset olim incorporata, sibi vendicavit; illam, solutis Johanni sumptibus bellicis, recuperaret, Dano sub tutelæ nomine deinceps permittendam; Et Polonus similiter Livoniam, Curlandiamque.

1571.

MDLXXI. Rutheni cum insigni damno, ignominiaque, Huitensteno & Revalia abeunt, reliquamque Esthonia, & Finlandiam, velut procella idcirco pervadunt.

Casariani, Sueci & Dani, ex condicito Roschildiæ, de Esthonia colloquentes, ne convenientes, litem relinquunt indecisam.

Magnus, & sectatores, ex Livonia nobiles, à Moscho defectionem meditantur, quod fraudulentè illum agere intelligerent, & à Sueco graviter armis premerentur.

Moschus hominum superbissimus, aliquamdiu calumniis cum Sueco impudentissime, & inde armis per annos ferme XX. ob captivum Ericum; negatam sibi reginam Catharinam; & Esthonia; Legatosque in Suecia captivos, perfidissime belligeravit.

1572.

MDLXXII. Idem tyrannus, nisi rex Johannes, Esthonia sibi prius assignaret, non esse ullam pacis spem literis significat; Sed belli incomparabilis.

Quem rex Sueciæ anteverurus, reducto ex Finlandia Erico, nè per Moschum ibi liberaretur, & misso in hosticum exercitu, sævissime in eo grassatur. Nec minus in Esthonia Moschus, mense Decembri, cum LXXX. millibus, illam invadens.

1573.

MDLXXIII. illucescente, Huitenstenum eripuit Suecis, in quos desæviit Moschus inhumanissime; indeque hostium copias in Vichiam emissas, nostri feliciter aggrediuntur, quarum VII. millia ceciderunt, reliquis fugâ in Russiam difficulter evadentibus.

Quâ suorum conternatus clade Tyrannus, remissis tandem nostris legatis, quorum fuit unus M. Paulus, Finlandiæ Præsul, se pacis cupidum declarat, & inducias, transactioni necessarias, amice postulat.

Interim sibi Magnum reconciliaturus, & inescaturus magis, Livonesque per illum, initio veris, cognatam ipsi suam desponsavit.

Mo-

Moschus, audito Scotici exercitus in Esthoniâ adventu, magis percellitur, & propterea suam de transactione, quantocyus maturandâ, renovat petitionem, induciasque ad Pentecosten usque impetrat, ut interim de illa concluderetur.

MDLXXIV. Sueci & Rutheni, de loco tractationi idoneo non convenientes, mutuis se cladibus afficiunt in Livonia, in hujus incolas præcipuè vergentibus. 1574.

In Regis Suecici exercitu, tantâ inter Germanos & Scotos, oboritur contentio, ut horum MD. fuerint ab illis trucidati.

Naves XVI. Lubecensium, quod Moscho, contra edictum regis Johannis, commeatum advexissent, Narviâ cum præstantibus redeuntes mercibus, intercipiuntur.

Classis Sueticâ sub Narviâ delata, ut illam hosti eriperet, fœdè à tempestatibus ibi jactatur.

Suecos & Ruthenos inter, per autumnum, & anni reliquum, de pace, vel saltem induciis utrinque constituendis, tractatur.

MDLXXV. Induciæ inter Suecum & Moschum biennales, quoad Finnoniam, non Esthoniâ, sanciantur. 1575.

Hinc Revalienses, sibi magnoperè à Moscho timentes, opem Cæsaris, & Regis Daniæ, implorant; quibus ideò Suecus indignatur.

Quorum Danus legatione; sicut & Moschi, animatus, Habsaliam, Lodium, & Lealiam, promisso Germanis salario, propter quod à Sueco illis essent oppignoratæ, sibi subdit.

Magnus, Saxonîæ Dux, Sonnenburgò in feudum, velut sororius, à rege Johanne, donatur. Sed post vasalli abitum, Danus illud contra vigorem occupavit transactionis Stetinenfis.

Perfidius tamen interea pergens Moschus, nec Finnis, nec Danis parci; multò minus Suecis hostibus; Parnaviâ capit deditam, & monasterium sub Revalia Brigittinensium, exurit.

MDLXXVI. Idem Habsaliam, Lodium, Lealiam, & Ficheliam, Dano amico; Sed Sueco inimico, Padisum extorsit, hocque Sueones impugnando, frustra recuperare nituntur; ut & Moschus, blandis Revaliam literis simul expugnare. 1576.

Tantundem effecit suis Cæsar apud Tyrannum, in causa Livonum; ut neque suis Rex Sueciæ, quibus pacis secum ineundæ seriò illum admonuit.

Johannes rex, infestâ cogit Rigenses classe, vetera sibi nomina perfolvere.

M. Paulus Justen Præsul Abogenfis, XXII. Augusti hominem exiit, & VII. annis vacavit deinceps cathedra. 1577.

MDLXXVII. Moschus, primis mensibus, Revaliam VII. impugnat hebdomadibus, & simul Finlandiam, induciis nec dum finitis, infestat, ac utrobique grandes passus est clades suorum; velut etiam Mariendalense, prope Revaliam, cœnobium, quod hostis solo adæquavit.

Moschus, per anni reliquum, cum rex Stephanus, bello esset in Prussia distentus, totam ferme Polonicam subjugavit Livoniâ, præsidio ubique destitutam.

Magnus princeps, illius affinis, quòd haberetur suspectus collusionis cum Polono, suam, & suorum vitam, XL. milibus aureorum, compellitur redimere, nec amplius Tyrannum convenire dignatur.

Suecus, nec à bello hætenus feriat, qui non solum Livoniâ incurfat Ruthenicam; sed etiam clade memorabili per suam classem Narviâ inflicta, ipsam longè lateque Rutheniam.

1578, MDLXXVIII. Præsidium D. Magni, fugâ illius cognitâ, quod etiam Moschi formidaret tyrannidem, Suecis Overpaliâ prodidit, apud quos captavit refugium.

Sueci & Rutheni, vicissim in Estonia se impetunt; hique Overpaliâ recuperant, & illi suburbium concremant Dorpatense.

Qui juncto deinde cum Polonis exercitu, XVIII. Ruthenorum millia, Vendam obsidentium, profligarunt, spoliarunt, & VI. illorum millibus occisis, urbem liberarunt.

1579. MDLXXIX. Moschus, ob cladem sub Venda suorum, formidabile parat bellum in Livones, Curlandos & Prutenos, idque resciscens Polonus, Russiam ab una invadit parte, ubi VII. hosti arces extorsit.

Ab altera verò Suecus, qui Jvanagrodium exussit; sicut & suburbium Narvense, prius tamen opibus spoliata. Sed ipsam frustra impugnat Narviam; non autem Moschus, Harrigiam Esthoniæ, utpotè, quam damno vicissim inæstimabili multavit.

Rex Johannes igitur, ut hostem comperceret, in ipsum Chrymæos instigavit Tartaros, & Polonum simul in eundem animavit, indeque res Moschi ad ruinam inclinavit; quò cum rex Stephanus, impensè licet rogatus, pacem inire recusavit.

1580. MDLXXX. Suecus & Polonus, affines, in Moschum, velut hostem communem, pacto fœdere, illum diversis oris egregiè divexerunt.

Utpotè cui ille, V. Novembris urbem & arcem Kexholmensem, & XXVIII. Decembris, Padisum Esthoniæ armis eripuit.

1581. MDLXXXI. Riga, Livoniæ metropolis, hætenus Polono minùs morigera, obtenta immunitatum confirmatione, XIV. Januarii die, illi panditur.

Sed Lenevardam, & Ascheradam, armis deinceps assequutus, Plefcoviam obsedit. Cujus instinctu; sicut etiam regis Johannis, Tartari Chrymenfes intereâ Russiam orientalem ferocissimè infestant. Quibus ideò promissâ Suecus salaria, & niceteria, magni precii, donavit.

Nec minùs idem hostes afflixit, quam Polonus, & Tartarus, cum illis IV. Martii, Vefenbergam, & VIII. Martii, Tolsborgum; in Julio, Lodium, Ficheliam, Lealiam, Habfaliâ; & Augusto, Narviam; Septembri, Jvanagrodium, Jamagerodium; Octobri, Coporiam; & Novembri, Huitenstenum, potenter extorserit, vastatoque Novogardiam hostico, Parnoviam Livoniæ cinxerit obsidione.

Polono autem sub Plefcovia, globorum, pulveris tormentarii, & peditum inopiâ valdè laboranti, defert auxilium. Quod ille renuit, invidens Sueci victoriis, eumque dehortans ab infestatione Livoniæ, quam Polonici esse juris, non Suecici, fat imperiosè, asseverat.

Nisi porrò hæc inter reges oborta fuisset controversia, & si pacem cum hoste Polonus, socio belli non fat honestè deserto, non inivisset, illi non Livoniam modo, sed totam quoque Russiam subduxissent.

Quod magnopere formidans Moschus, Romano lpondet Pontifici, se cum regno fore Catholicum, si per illum titulo esset Cæsareo donatus, & Polono reconciliatus. Huic autem consensit Gregorius XIII, transmissò ad Stephanum Antonio Possévino.

1582. MDLXXXII. Rex Stephanus, sequestrum non segniter Possévino utrinque agente, in gratiam cum Moscho, XV Januarii, redit, cum sibi resignasset in Livonia ille, XXXIV. urbes & arces, cum subjectis provinciis.

Ità non admodum laudabiliter armis Moschi socium affinem, non modò objecit, verum quoque arces, illi legitimè oppignoratas ab antecessore,

cessore, Carchasium, Ruinum, & Helmerum, bello abtulit, Parnoviamque capit deditam. Atque per anni residuum, literis cum eodem, & legationibus, de Esthonia belligerat, hancque sedarunt litem, uxores, germanæ forores, nempe Anna & Catharina.

Interim rex Stephanus, etiam Livoniæ intentus, & IV. Martii, Rigam ingressus, multum ibi, & alibi agit de Catholico per Livoniam dogmate iterum restituendo. Vendæ cathedram, & Episcopum constituit orthodoxum; Kochenhufii Ecclesiam assignat Catholicis; Rigæ, & Derpati, Patribus de societate Jesu, collegium, plebeculâ nequicquam renitente, non Possævino, qui gnaviter fidei urgebat negotium Catholicæ. Tamen indulfit rex Livonibus, ut aliquandiu Lutherana simul ibi remaneret. Sed Nobiles ex Livonia meditantur eliminare, affirmans illos omnium in ea hætenus turbarum, esse autores, deque hoc consultans negotio cum rege Johanne. Cui displicuit, quod Nobilium esset Livonum amantissimus.

Qui bellum continuat in Moschum, in autumno Notheburgum impugnans, & non expugnans, ob temporis, ac loci iniquitatem.

MDLXXXIII. Sueones hosticum repetunt, cui non modicam inferunt cladem, hacque Moschus commotus, cœpit cum illis de pace tractare, inprimis inducias faciens bimestres, & demum biennes.

1583.

M. Ericus Gevaliæ ludirector, Finlandiæ consecratur Antistes, Catholicâ fermè pompâ Upsaliæ, VIII. Septembris, sub quo per Ecclesias Finlandiæ, Liturgia capit incrementum.

Cæterum XVIII. Martii, Magnus, Holsatiæ dux, & administrator Curonensis, Ofeliensis, & Revaliensis, diœcesium, rexque, si Diis placet, Livoniæ, vitam clausit tumultuosam. De cujus provincia Danus & Polonus dein litigantes, duce Prussiæ sequestro, amicantur.

Gubernator Livoniæ Polonicus, in castro delegit mansionem Rigensi.

MDLXXXIV. Johannes Basilius, Russiæ crudelissimus tyrannus, XXVI. Martii, infelicem efflavit animam. Cui successit Theodorus, natu major filius.

1584.

Fridericus, Daniæ rex, Ofeliam à Johanne Munchusio, ibiquondam Episcopo, emptam, Georgio Farensbecio, in feudum tradidit.

Gregorius XIII. Pontifex Romanus, pro Livonum conversione seminarium Derpati fundavit.

MDLXXXV. Plebecula Rigæ, propter inductos ibi Jesuitas, summo perè tumultuatur, & mox sedatur.

1585.

Stephanus, in comitiis ordines Poloniæ Varfaviensibus, ad pellendos ex Livonia Suecos & Danos, frustra permovere conatur.

M. Christianus Agricola, Michaëlis olim in Finlandia Præfulis filius, Esthoniæ præfides Episcopus. Qui dubio procul, dat operam Liturgiæ ibi Suecanæ etiam propagandæ.

MDLXXXVI. Inter Suecum & Polonum, nonnihil adhuc dissidentes, ita convenitur, ut proximo autumni tempore, per Commissarios utriusque, omnis transigeretur controversia.

1586.

Rigenses, quod Stephanus illis fidem obtrudere catholicam, cum Gregoriano Calendario, adniteretur, ad regem deficere Johannem taciti meditantur.

Induciæ inter Suecum & Moschum, quadrimæ propter Finnoniam & Esthoniæ V. Novembris Jvanogrodi fanciuntur; indeque nostris abeuntibus accidit Commissariis, quod unus illorum, scilicet, Pontus de la Gardie, submergeretur, Revaliæ sepultus.

E

In-

Interea temporis Poloni, quod Suecos in colloquio cum Ruthenis occupatos, æquo diutius, Parnaviæ viderentur expectasse, domum indignabundi dilabuntur.

Stephanus rex, cum exercitu, in Suecos, & rebelles usurpando Rigenses, adproperat, Grodnæque mortuus, non modicum adversarios exhilarat.

1587. MDLXXXVII. Illustris Curlandiæ princeps, Gothardus, XVII. Maii die, claudens quoque vitæ periodum, filium nanciscitur successorem, Fridericum.

Johannes, Sueciæ rex, Magnus Finlandiæ dux, Estoniæque dominus, cum frustra hæctenus de unione Suecanæ laborasset Ecclesiæ cum Romana, illam cum Græcana statuit uniendam. Quo in negotio, M. Ericum, Finlandiæ antistitem, illuc ablegasset, nisi quoddam intervenisset impedimentum.

Serenissimus princeps Sigismundus, Johannis unicus regis filius, quod illustri Jagellonum esset profapiâ oriundus, IX. Augusti, eligitur Varsoviæ in Poloniæ regem, Livoniæque dominum, & XVII. Decembris, solenniter anademate redimitur Cracoviæ.

Qui licet toto processu tempore inauguralis, de incorporanda Poloniæ, secum Esthonia, magnopere molestaretur; tamen consensum præcisè denegavit.

1588. MDLXXXVIII. Rex Sigismundus, XX. Januarii, firmissimis ad ordines Sueticos literis transmissis, spondet, abalienationi Esthoniæ, à regno Sueciæ, se nullo unquam tempore, subscripturum.

Inter patrem, & filium, non sat cum Polonis contentum, de colloquio Revaliæ instituendo sequenti anno, deliberatur. Cui quidem obtenditur consultatio, de Moscho mutuis armis compescendo, velut causa potissima; Sed Sigismundi in patriam reductio, fuit verissima.

1589. MDLXXXIX. Moschus, quod sibi non permetteretur, à Sueco arces, & provincias, argento redimere ablatas, induciis modò ad finem properantibus, ferro, belloque illas decernit recuperare.

Magnoperè tamen formidat, Sueonum cum Polonis amicitiam, & colloquium Revaliæ, inter illos propediem habendum, quod de suo ibi capite non ignoraret consultandum.

Sigismundus rex XXVIII. Augusti die, Revaliæ incredibili affectu paterni amoris susceptus, aliquandiu cum parente de Ruthenis deliberrat comprimendis; quibus cum bimestres solum induciæ, ad V. Januarii prorogandæ diem, impetrantur. Postea de negotio potiore, multò consultatur vehementius, atque Senatu regni utriusque, regum votis se acrius opponente, concluditur Sigismundi cum Polonis reditus, XXX. Septembris institutus; & post temporis paululum, in Sueciam regis Johannis, etiam mœstissimus contigit.

1590. MDXC. Non successit transactio inter Suecos & Ruthenos, quod ab utrisque essent induciæ violatæ, & illi precium pro arcibus, terrisque hosti sublatis, accipere nollent.

Itaque Theodorus, Russiæ dux, cum triplici, eoque numerosissimo adveniensi exercitu, uno Finlandiam, altero Esthoniæ, & tertio impugnat Narviam.

Carolus Henricus, Sueonum ibi Castellanus, quod Wesenbergâ nullum acciperet subsidium, ubi Sueticæ delituissent copiæ, ob tantam hostis potentiam non audentes prodire, XXVI. Februarii, annuas paciscitur cum Moscho inducias, actutum Narviæ obsidionem soluturo, & Ivanogrodium, Coporiamque, à Suecis dedenda, recepturo.

Quam

Quam cum hoste transactionem, velut se incio, inconsultoque factam, Rex Sueciæ improbat, & Carolo eam propter in vincula coniecto, ac grandi foris domique exercitu collecto, Ivanogrodium, fratris operâ Caroli, frustra obsedit.

Moschus proindè, post abitum illinc Sueonum, Finlandiam & Esthoniæ, per Ruthenos; Sed Podoliam, per Tartaros, crudeliter infestavit. In quem Suecus & Polonus, Chrymenses vicissim Tartaros immiserunt, non minus hostico cladum fanè inferentes.

MDXCI. Poloni, & Chrymenses Tartari, à Suecis de ope, 1591.
contra Ruthenos ferenda iterum compellati, promptiorem hi quàm illi, sponponderunt.

MDXCII. Rex Sueciæ Johannes, magnus Finlandiæ princeps, & 1592.
Esthoniæ dominus, per mortem è vivis abripitur Stockholmiæ, XVII. Novembris.

Carolus, Sudermanniæ Dux, absente rege Sigismundo, throni hærede legitimo, clavum regni apprehendens, illum de morte admonet patris; ad capescendum invitat diadema; Esthoniæ dissuadet abalienationem; ut adhibitâ Polonorum operâ, Moschum ad pacem, cum Suecis promoveret ineundam; quodque ab hac illum cognosceret minus alienum, Commissarios in Russiam expedit.

MDXCIII. Bimas cum Suecis bellorum ferias, in Febuario, 1593.
Rutheni, nomine Finlandiæ & Esthoniæ, pangunt.

Carolus princeps subveritus, nè Poloni à rege Sigismundo, velut domino nunc Esthoniæ, diploma super ea extorquerent, si quod hujusmodi adveniret, prohibet arcium & urbium Castellanis, illi auscultare, tales intrmittendo hospites.

Similiter admonuit Finnonos, quod submetueret, nè profugus ex Suecia comes Axelius, aliquod in eos dominium, à novo rege, minus forsan recte informato, sibi compararet, in regionis perniciem.

Quas propter inhibitiones, Rex patrum cœpit affectati suspectum regiminis clam habere, & Finnonos Esthonesque, sibi literis devincire. Quibus cum ad illos transmissus ex Polonia Johannes Sparrius, congregatos Abogiæ permovit, XIV. Martii, ad spondendam Regi obedientiam, & in hominum quoslibet rebellantium, fidam assistentiam.

Sigismundus, rex Sueciæ & Poloniæ, ac Livoniæ Esthoniæque dominus, veniâ Polonorum ad suscipiendum regnum hæreditarium, per mare velificans, XXX. Septembris, Stockholmiæ appellit.

Civitas Abogensis, fortuito conflagratur incendio.

MDXCIV. Rex Sigismundus Upsaliæ, XIX. Februarii, Suetico 1594.
ornatur diademate. Quando spondet juramento & litteris Esthoniæ à regno Sueciæ, non se abalienaturum; rebusque in ea, & tota patria, ut pro tempore licuit, dispositis, in Poloniam classe remeat.

MDXCV. Pax inter Suecos & Ruthenos, utrique nationi, & 1595.
præsertim afflictissimis Finlandiæ ac Esthoniæ inhabitatoribus exoptatissima, Sigismundo rege, quem hostis, velut dominum Sueciæ & Poloniæ, maxime exhorreret, secundum Deum, autore & promotore, æquis conditionibus, XVIII. Maji, sancitur.

Ordines Sueciæ executioni juramentum Regis inaugurale mandaturi, & regni Governatorem designaturi, comitia in autumnno celebrant Sudercopiæ. Quibus Finnonos & Esthones, velut Regi adversantibus adesse, sicut & Synodo ante biennium Upsalensi, nullatenus voluerunt.

Claudius porrò Flemingius, Governator Finlandiæ, Caroli prin-

cipis, & Senatus Suecici non probans adversus Regem ausa, in officio, & subjectione, illius continet incolas.

1596.

MDXCVI. Gustavus, Erici quondam in Suecia regis filius, non permissus à Flemingio ingredi Finlandiam, ubi mater non malè provisâ, habitaret, cum illa Revaliæ colloquitur, miserabili sanè cum spectaculo.

Rex, per legatos cum patruo, & Senatu ob decreta exposulat Sudercopenfia, & quod minùs competens datum esset responsum, illud cœpit gliscere incendium, quo hæctenus per XXXII. annos, Suecia & Finlandia, plus aliis flagrarunt.

1597.

MDXCVII. Claudius Flemingius, quod Carolinis, velut Regi adversis, nollet consentire ausis, timeretque propterea Ducis impressionem, exercitum habuit per Finlandiam in stationibus collocatum, ut illo hosti occurreret, & Regi, quando in Suecos bellum esset moturus tanquam rebelles, succurreret.

Incolæ autem nonnihil onerati, & apud principem de illo conquesti, consiliumque nacti, ut armis correptis, eundem profligarent, in Ostrobothnia & Tavastia, suasioni obtemperant, in ipsum, & quoslibet Regis fautores, inhumaniter passim grassantes.

Quapropter Flemingius, in rebelles superiori anno exeunte, progressus, cum duobus millibus, & quingentis equitum, hoc ineunte, in Ostrobothnia, Tavastiaque, XI. millia seditiosorum cecidit agricolarum, & residuos ita tranquillos reddidit.

Quorum tamen unus, instinctu in Suecia hostium, Flemingium, jaculo peremit magico, expirantem, XIII. Maji, & in Ecclesia Finlandiæ Borgensi, quiescentem.

Dux morte Flemingii, & dispersione exercitus, velut acephali, animatus, armatusque, invadit Finlandiam, & capto Abogensium castro, in eoque nobilium plurimis, ceu regiæ faventibus causæ, ac simul classe regni recuperatâ, finitimaque regione pacatâ, non Wiburgensi, in qua regii captassent refugium, ovans velificat in Sueciam.

Quando Revaliensibus, & Esthonum reliquis, horribile minatur bellum, quòd per literas admoniti, ut decretis Sudercopensibus, Arbogensibus, & Stockholmensibus, velut ordinum alii, subscriberent; Sed à Rege prohibiti, constantes recusarent.

1598.

MDXCVIII. Sigismundus rex, cum patruo graviter ob nuperam Finlandiæ infestationem exposulat, & bellum parat in illum, sectatoresque.

Quod etiam faciunt Esthones & Finnones, per Regem admoniti: Hi tamen prius arcem Carolinis extorsérunt Abogensem.

Theodorus, Moschoviæ Dux, in fata concessit ultima, & Boritius Godenovius, imperium nullo jure invasit.

Finnones & Esthones, cognitâ Regis in Sueciam navigatione, non minus ornatâ, quàm armatâ, contendunt classe Stockholmiâ. Quos Dux, convocatâ Uplandiæ plebecula, cogit redire.

Sed regis postea literis, in Sueciam revocati, provinciam Ducis, in Ostrogothia Regem oppugnantis, vastandam invadere decreverunt. Cæterum pridè à Rege prohibiti, quòd patruo jam esset reconciliatus, & jussi domum se conferre, mandato, difficulter tamen, obtemperarunt.

Post reditum verò per Regem, factis cum Duce pactis non fidentem; Se ad Polonos ex Suecia conferentem, & novum patruo bellum ibi molientem, denuo instigati, non segnius se prælio accinxerunt.

runt. Quorum fuerunt ductores, Axelius Kurck, & Arvidus Ericius, viri genere nobiles.

MDXCIX. Carolus princeps, ut Finnonēs & Esthones, sibi redderet morigeros, illis bellum infert, insigniter se defendentibus, & hosti descensum ex classe prohibentibus. Sed demum victi, quod tantum à Rege non accepissent subsidium, quantum fuisset promissum, Abogiæ, & Viburgi, has defensuri munitiones, ex fuga se collegerunt.

1599.

Illis tamen Dux potitus, in plerosque horum ibi captos gladio adimadvertit, & simul in Johannem, Claudii Flemingii filium, juvenem, culpæque minus affinem; tamen paterna sic facinora luentem. Porro de cæsorū capitibus Abogiæ & Viburgi, ad spectaculum diu expositis, miranda quædam referuntur à nonnullis prodigia.

In Esthonia autem Dux, præter Narviam, illi à fautoribus deditam, nihil subdidit; Revaliensēs, & cæteros Esthonorū admonuit quidem subjectionis.

Sed illorum magis exacerbatus, quam placatus responso, vindictam in tempus prorogavit commodius.

Atqui longè benignius ex Russia consequitur responsum, quò literis expeditis, Moschum ad fœdus secum in Polonum, velut hostem utriusque communem, amicè invitavit pangendum. Ideoque plurimum exhilaratus, ex Finlandia in Sueciam, anno exeunte, properavit.

MDC. Ordines Sueciæ in comitiis Lincopensibus, Sigismundo prorsus repudiato, filiisque, Carolum designant regem; primarios Sigismundi sectatores, morte plectunt, vel carcere; Sed Finnonēs multâ grandi pecuniariâ, & Esthonibus bellum denunciant.

1600.

Quamobrem novus Rex, probè armatus, progressu ætatis, Esthoniâ versus navigat. Cujus territi adventu incolæ; nec minus infortunio Finnonum nupero; quodque nihil subsidii à Sigismundo expectarent, & foret ille exauguratus, Carolusque in Sueciæ regem, ac Esthoniæ dominum, inauguratus, pandunt huic urbes & arces, imprimisque Revaliensē, & Huitenstenensē, ac demum reliquas Esthoniæ universas.

Interea Legati regis Caroli, Moschum convenientes, illum suo Domino amicum, & belli socium, adversus hostes faciunt. Qui solum ore, non mente, hoc spondens, doli Gustavo, regis Erici filio, nuper ad se perducto, conatur persuadere, ut tanquam legitimus, Sueciæ, Finlandiæ & Esthoniæ hæres, eas armis occuparet Ruthenicis, dum Sigismundus & Carolus de iisdem modò certarent.

Cæterum intentio fuit Moschi, ut operâ Gustavi commodius, ita eas sibi subjugaret, & præcipuè Finlandiam, Esthoniâque.

MDCI. Esthoniâ rex Carolus, talis doli omninò ignarus, ad suam non difficulter obedientiam hætenus revocatâ, Livoniam invadit, ita vindicaturus cladem, quam Poloni ante biennium, Sueciæ intulissent, & regem compulsurus Sigismundum, ut æquioribus secum paciscatur conditionibus, quàm Sueciæ thronum reposcendo.

1601.

Regina maritum regem comitata Revaliam, Carolum Philippum Sudermanniæ ducem, ibi genuit, noctu inter XXII. & XXIII. Aprilis.

Pater interim Carolus victoriam prosequens, capit priori anno exeunte, Derpatum, & hoc ineunte, progredienteque, Parnaviam, Volmariam, Cochenhusium, Yxeliâ, Amfeliâ, Vendam, Overpaliam, Salisium, Felinum, Kerholmiam, Laysum, & Rigam, obsidet.

Cæterum facilius, quam speravit, his Suecus potitus fuit munitionibus,

bus, propterea quod Poloni nullam hostis metuentes impressionem, arces & urbes, in Livonia minus firmo haberent munita praesidio; Simul etiam, quod in iis Lutherani Polonos, velut Catholicos, & Romanum promoventes dogma, averfarentur; proindeque Regem Lutheri partibus faventem, non aegre susciperent.

Qui novorum votis subditorum non impigre satisfecit, religionis exercitia Catholicæ, prorsus ex captis à se urbibus, illiusque sectatores, eliminans.

Rex Sigismundus verò, ut nuper à patruo Sueciâ erat privatus, ita modò Livoniâ, nolens privari, cum ingenti advolat illuc exercitu. Atque rex Carolus, adventu hostis non expectato, obsidionem solvit Rigensem; captas firmat arces & urbes praesidio, ac ineunte brumâ, cum uxore & liberis, itinere Regibus ante hunc diem infveto, per Bothniam contendit in Sueciam.

Poloni deinceps advenientes, Livoniæ se accingunt recuperationi, & Catholici passim dogmatis restitutioni. Ità bellum inter Svecos & Polonos de Livonia, Esthoniaque, fuit inchoatum, quod plus quàm XXVIII. annis imposterum, cum innumerabilium cæde hominum, & incolarum, accolarumque, nempè Finnonum, & Curlandorum, non modicâ simul clade, prò dolor! perduravit.

1602. MDCII. Sigismundus rex, armis Polonorum Svecis extorsit Livoniam, multis Sueonum in captivitatem inde abductis, quorum numero praecipui fuerunt, Carolus, regis Coroli filius naturalis, & Jacobus de la Gardie. In Esthonia verò Huitenstenum quoque cessit Polonis.

Sed cum Revaliensibus, Sigismundus per literas belligerat, magnoperè illis exprobrans, quod ad Suecum, citra necessitatem, deficere non erubuissent.

Idem oblatam à patruo transactionem, ratione Sueciæ & Livoniæ, admittere non dignatur.

Musar, seu Mustafar, Ostrobothniæ, municipali donatur praerogativâ, quam olim quoque habuit, & ab insignibus regiae familiae hæreditariis, Wafa nominatur.

1603. MDCIII. Moschus, quod nollet Gustavus Erichsonius, Catholicam cum Ruthenica, permutare fidem; patriam oppugnare; aliisque Tyranni molitionibus se accommodare, illum Jaroslaviae detinet captivum.

Demetrius, Johannis Basilii filius, & Theodori frater, natu minor, hætenus ob insidias Boritii Godonovii, apud amicos, in quodam educatus clam cœnobio, atque Palatino commendatus, Sendomyriensi sub hoc nomine: hujus (cujus filiam esset ducturus uxorem) auxilio, & aliorum Polonorum, meditatur paternum recuperare solium.

1604. MDCIV. Poloni votis Demetrii, eâ præbent lege consensum, ut armis suis patriæ restitutus, Sigismundum quoque regem Sueciæ restitueret, & fidem in Russia Catholicam susciperet.

Sueci Huitenstenum impugnant, & grandem passi suorum cladem, inde migrant.

1605. MDCV. Carolus rex, damna suis illata sub arce nuper Huitenstensi, vindicaturus, & Livoniam Polonis denuò erepturus, cum insigni eam incurfat exercitu. Atque cum hoste Poloni sub Kercholmio congregiuntur; celebrioremque multò, quam sub Huitensteno, reportant ex illo, Livoniam ita deferente, victoriam.

Demetrius, opè Polonorum, in Russia etiam feliciter præliatur, qui, Boritio ibi superato, diadema capit paternum, thronumque, XXI. die Julii.

MDCVI. Carolus Sueciæ rex, quod nuper à Polonis ex Livonia esset profligatus, magnoperè indignatur, hostique per literas interminatur, nisi quantocyus æquis secum conditionibus pacem concluderet, Turcas, & Tartaros, se illi adversarios objecturum. 1606.

Demetrius, nuptiarum solennia Mosquæ, cum filia Palatini Sendomyriensis, VIII. die Maji, celebrat; illique post septimanam trucidato, subrogatus quidam procerum Ruthenicorum, nomine Michaël Suschius, cum Sueco pangit fœdus in Polonos, & Kexholmiâ illi promissâ in pignus, in hostem obtinet copias auxiliares; quibus cum illuc Jacobus de la Gardie, fuit expeditus.

Sigismundus rex, domestico per sequens triennium bello distentus, in Ruffia & Livonia, non magnoperè profecit, Suecis utrobique propterea triumphantibus, & Polonos Ruthenosque, in illum sedulo instigantibus.

Gustavus Erichsonius, à novo Ruthenorum domino, Cassinum, velut liberio rem missus ad custodiam, ibi non diu supervixit.

MDCVII. Ille siquidem, XXII. Februarii, venenatâ, ut ferunt, potione, Cassini per Ruthenos propinatâ, interiit. 1607.

Carolus rex, coronâ, XV. Martii, redimitus, Livoniæ invigilandum expugnationi, Sigismundo bellis domi occupato, decernit.

Quam ideo armatus insigniter fuit ingressus, & inprimis Huitenstenium aggressus, illud capit, deditum mense Junio; Indeque Derpatum progressus, successum non habuit.

Idem consuetas Ruthenorum prohibitorum in Ostrobothniam excursiones, arcem construit in colliminio Cajanaburgensem.

MDCVIII. Suecus, per comitem Mansfeldensem, sui exercitus in Livonia ductorem, Polonis Felinum eripit, & diripit. 1608.

Deinde bellorum feriæ inter Suecos & Polonos, in Octobrem usque mensem prorogandæ decernuntur, Commissarii que in Livoniam, de stabili pace, vel XIII. annorum induciis, tractaturi, ab utroque mittuntur Rege. Verum quòd Poloni quererentur, tempore induciarum à Suecis Dynamyndam, & Cochenhusium, esse fraudulenter expugnata, non successerunt.

Classis Sueonum, Rigenibus prohibitura com meatum, in ostio Dynæ substitit; In quam cives, ratibus secundo ane immixtis incendiariis, quasdam ex illa naves combusserunt, aliæque infortunium metuentes simile, indè secesserunt.

MDCIX. Sigismundus rex pacem domi nactus, in Ruthenos & Livones, totum militiae suæ convertit robur, apud hosque, præter alias non paucas munitiones, Parnaviam Suecis extorsit. Sed illi magis perculsi metu, Suschio in ordinem redacto, Uladislauum Sigismundi filium, sibi ducem elegerunt. 1609.

MDCX. Sigfridus ex Finlandia Helsingforsius, incomparabilis regni Suecici Astronomus, quod ab inimicis apud Regem vocatus esset in suspicionem factionis cum rege Sigismundo, & hujus in Finlandia occultis fautoribus, Oerebrogiæ, citra culpam, fuit graviter cruciatus. 1610.

Petrus Nicolavius, militarem suscepit expeditionem contra Polonos, in Livoniam, illamque minus fortunatam.

Jacobus de la Gardie, Suecorum in Ruffia ductor, pro Suschio contra Polonos de sceptro hætenus decertat Ruthenico. Verum XXIV Junii, à commilitonibus ad hostem perfide fugientibus, desertus, victusque, cum residuis numero trecentis, Novogardiæ captavit refugium.

Quod

Quod Suecis, incolæ cum Mosquensibus tacite colludentes, denegarunt; Sicut etiam reliquum salarium, & pignus Kexholmiam. Itaque consilium ex Sueonia, & auxilium poscunt, hybernaque interim Wiburgi apud Finlandos, sibi deligunt.

Nec Sueones, licet cum Dano, Polono & Moscho, imposterum esset sibi belligerandum, animos desponderunt.

1611. MDCXI. Jacobus, cum subsidiariis ex Suecia copiis acceptis, in Ruffiam ex Finlandia rediit, & Kexholmiam expugnata, Novogardiam obsedit. Quam incolæ, XVII. Julii die, Suecis dederunt, & Carolo, Suecici Regis filio, in dominum electo, se cum ducatu Novogardensi universo, Sueciæ submiserunt, legatosque, principem quantocyus illuc adducturos, expederunt.

Porrò antè Ducis adventum, Jacobus de la Gardie, totam conatur subjugare provinciam; Sed arcibus solum, & urbibus, in ea XII. potitur, quarum præcipuæ fuerunt, Novogardia, Ivanogrodium, Noteburgum, Kexholmia, Laduga, Jama, & Coporium.

Interim rex Carolus, in Suecia cum Dano sub Calmarnia imprimis colluctatur; Deindè cum morte, à qua, velut hoste quolibet violentiore, potentioreque, devictus Nycopiæ, XXX. Octobris die, animam exhalavit.

Princeps Gustavus Adolphus, Caroli regis natu major filius, XVI. Novembris parenti successor in throno Sueciæ, & magno ducatu Finlandiæ, dominioque Esthoniæ, fuit designatus.

Commissarii verò in Livoniam, ante regis Caroli mortem, fuerunt ablegati; Ericus Georgii, & quidam Petrus Andersonius, pacis in negotio cum Polono constituendæ. Cæterum illos ob natalium contempsit hostis obscuritatem, in gratiam tamen patriæ, quòd eam Danus impugnaret, bello aliquandiu superfedit Livonico rex Sigismundus.

1612. MDCXII. Novus propterea Sueonum rex, alam ex Livonia equitum, velut ibi minus necessariam, per Julium, Saxoniam principem, contra Danos produxit.

Verum, initio veris, Legati Novogardensium adveniunt Stockholmiam; qui VI. Aprilis, coram Rege & ordinibus perorantes, sibi Carolum, Sudermanniam ducem, postularunt. Negotii autem resolutio, & principis in annum fuit prorogata sequentem profectio.

1613. MDCXIII. Suecus cum Dano, amicam jungit dexteram, XXI. Januarii, & illo perfunctus bello, continuat Livonicum.

Idem, XXVIII. Junii die, Novogardensium consensit postulationi, & legatos mox cum tali domum versus festinantes, responso ipsemet D. Carolus, sub brumæ tempus subsequens, Wiburgi in Finlandia, tantisper subsistere consultum decrevit, dum quaslibet suæ præmittendas susceptioni, cum Novogardensibus absolveret condiciones.

1614. MDCXIV. Princeps Carolus, subdolè secum à Novogardensibus agi, hætenus liquidò animadvertens, in patriam revertitur.

Itaque cum totus Novogardensium ducatus, se juramento, & vigore literarum firmissimo Suecorum Regi subdidisset, nonnullaque illius portio defecisset, armis decernunt ordines Oerebrogiæ, quantocyus esse recuperandam; & imprimis castrum Ogdogenfè; Quod rex ideò Gustavus in Septembri expugnatum, ad suam revocat obedientiam.

1615. MDCXV. Similiter armis domare Plescoviam non ignaviter sagit, frustra tamen; Ideoque, XV. Octobris, deserit obsidionem, & hye-

hyeme proximâ Finlandiam obluſtrat; quando M. Ericum, illius Epiſcopum, nobilitatis decorat prærogativâ.

Angli & Hollandi, à partibus controverſiæ ſequeſtres delécti, intereâ reconciliandis Suecis, & Ruthenis, inſignem navant operam.

MDCXVI. Per eosdem ita fuit tranſactio inter Suecos & Ruthenos conſummata, ut illis ob ſubſidium, his contra Polonos latum, cederet Kexholmia, & Ivanogrodium, cum aliis ſimul arcibus, provinciisque, jure nunquam expiraturo impoſterum obtinenda.

Cæterum mei adverſarii nullatenus mecum tranſigere voluerunt; Siquidem, ut bonis tam mobilibus, quam immobilibus, non parvæ æſtimationis, mihi nullo ablatis titulo juris, ſecurius fruerentur, me apud regem Guſtavum fraudulenter inſimulaverint, tacitæ cum rege Sigismundo, in damnum patriæ machinationis. Hoc dolo nefariè machinantes mihi ſimul vitam eripere.

Ac licet diu multumque cauſâ coram ſupremo diſcuſſâ judicio, crimini afficte me non poſſent alligare; tamen captivus, cum uxore & liberis, initio brumæ ſævientis, navigio fui Cajanaborgum Finlandiæ tranſmiſſus; ubi annis XX. in tanta detinemur afflictione, quanta ſub Pharaone fuerunt in Ægypto, Iſraëlitiæ olim oppreſſi, prout benevolè Lector, ex ſequentibus cognoſces paginis, quibus, cum tua venia inferam paucula ex innumeris.

In his porro ærumnis, præſentem conſcripſi librum, cum reliquis non paucis numero meis opuſculis, quibus indignam plus decoravi patriam, illuſtravique, quam ullus internorum, vel externorum hætenus ſcriptorum fecit, vel impoſterum eſt factururus.

MDCXVII. Nuperam juxta tranſactionem, de novo inter Finlandiam & Ruſſiam, limite designando inchoatur actio; quæ integro durat quadriennio, quod Rutheni adminiculo regis Sigismundi, bellum Sueco molientis, ablatas ditiones ſibi reſtitutum iri confidentes, illam fraudulenter procraftinarent.

Ericus Harius, Oſtrobthniæ toparcha, & gener hujus, Helgo Jeſperſonius, centurio Cajanaburgensis, obſcuro ſati genere, quibus traditus eram cuſtodiendus, nè manifeſtarem Regi ſcelera ipſorum liberatus, quæ mihi hætenus ex relatione vigilum innoruiſſent, ſubve-rebantur. Propterea, communicato cum meis in aula oſoribus conſilio, me, uxorem & liberos, morti fraudulenter procurandæ, deſtinantes, nos Calendis Octobr. ab hominum conſortio, in obſcurum & ſecre-tum, violenter protraxerunt carcerem; Ubi, quæ ab officialibus age-rentur, nobis haud liceret videre; neminem integro fermè triennio, alloqui; nunquam auræ ſalubrioris gratiâ captandæ, foras prodire; nulli de auxilio ſcribere; vel ab aliquo litteras accipere; quæ nobis à Rege eſſent alimenta deputata, parciffimè, & infideliffimè infere-bantur; inediâ, labore, frigore, fœtore cruciabamur quotidie. Nec his ſolum vitæ noſtræ inſidiabantur, obliquè quodammodo; verum & di-rectè, palamque, faxis & fuſtibus nos impetendo frequenter: Ità niſi Deus ſingulari nos providentiâ & clementiâ protexiſſet, vivi ex ea la-tronum ſpelunca, nullatenus evadere potuiſſemus.

MDCXVIII. Polonus bello cum Turca implicitus, in biennes cum Sueco inducias, menſe Novembri, non agrè in Livonia conſenſit. Intereâ temporis, afflictiffima Livonum natio, de cujus corio Sueci & Poloni multis, heu, nimium annis, colluſerunt, graviffimo belli onere depoſito, ſuaviter reſpiravit, & ſtabilem indè pacem fruſtrâ ſperavit.

1619. MDCXIX. Rutheni, cum Suecis dolose pergunt agere, super nova limitum inter utrumque regnum designatione.

1620. MDCXX. Nova & vetus in Ostrobothnia Carleby, regni municipiis à rege Gustavo, clementer adscribuntur.

1621. MDCXXI. Suecus, cum induciæ cum Polono, ante biennium sancitæ, principio brumæ expirassent, sedulam aliquandiu navat operam novis, vel certè paci cum eodem faciendæ.

Cæterum actio inter Suecos & Ruthenos, ratione limitum, modo tandem concluditur.

1621. MDCXXI. Rex Gustavus, repulsam apud Polonum, licet hic bello adhuc Turcico distineretur, fuit passus. Ideoque arma corripit, & Rigam Livoniæ, Calendis Augusti, obsidet, quam incolæ, metu cuniculorum sub ea actorum perculli, XVI. Septembris die, illi dederunt.

Victor deinde progressus, residuum Livoniæ, Polonis similiter adimere, non ignaviter profecto satagit; etsi mars successum inprimis minus concesserit benignum.

Liberi mei, nempe filius, & filia, svasu meorum in aula hostium impio, per vim mihi auferuntur; quos minis, & blanditiis seducere, ut crimina in parentes, heu scelus! comminiscerentur, nequicquam conantur.

1622. MDCXXII. ineunte, Rex Gustavus, per Finlandiam, & Bothniam utramque ex Livonia properat in Sueciam, cum regni Ordinibus, de bello in Livonia continuando, deliberaturus.

1622. MDCXXII. Carolus Philippus, Regis frater, & Sudermannia dux, Narviæ, XXV. Januarii, præcocibus nimium fatis, ex vita surripitur. Fortuna etiam reliquorum Sueonum, contra Polonos in Livonia non nihil muratur. Quæ neque blanda fuit Curlandis, hoc, & annis sequentibus; cum de illorum corio non minus, quam simul Livonum, Sueci & Poloni decertarent.

Meo etiam corio insidiantur officiales Cajanaburgici, quod antecessorum edocti periculo, non ignorarent, me sua in Regem annotare scelera. Quæ licet captivus essem; tamen videre nullatenus possem, ob fidelitatis juramentum regiæ majestati præstitum.

Quapropter in absentia centurionis, subcenturio, Johannes Vilm nomine, me furiosus ex carcere evocat, ad certamenque provocat inermem, ipse cruentatâ armatus lanceâ. Sed illum, velut canem, mihi oblatrantem, contemptu repuli, sicque abire compuli.

1623. MDCXXIII. Ipsemet centurio, eadem de causa, mihi caput securi diffundere conatur; quod, sicut & alia non pauca hujusmodi, periculum evasi, mirabiliter Dei protectus auxilio.

1623. MDCXXIII. Cæterum illius antecessor, quamvis coram judicio esset provinciali, multorum accusatus criminum, & legitime convictus, mortique propterea adjudicatus; Tamen quod me, dum Cajanaburgi esset centurio, crudeliter tractasset, non solum vitâ donatur; sed etiam pristino restituitur officio, per meos in aula inimicos adjutus, ut crudelius deinceps, quam antea, mecum procederet, perderetque omnino. Verum incolamis, per singularem Dei clementiam, has quoque insidias declinavi.

Osores mei aulici, & meorum possessores bonorum iniquissimi, aliis adoriuntur telis, filium in Suecia meum, utpotè quem volebant

per-

perditum, nè temporis progressu, ob injuriam parentibus irrogatam, de iis sumeret vindictam, & velut hæres legitimus, sua jure bona resposceret, reciperetque. Proinde talia ut effugeret pericula, in Poloniam miser ephebus ad aviam materteramque profugit.

MDCXXIV. Novus centurio, ex aula Cajanaburgum venit, à meis ideò promotus huc persecutoribus, ut, cum sævissimus omnium foret hominum, me, & uxorem, sine ulla captivis exhiberi solita per homines clementia, quibus posset modis, ad ipsam usque mortem cruciaret. 1624.

Idem subcenturionem, seu vicarium, in absentia habuit talem, ut ferme illi connaturalis videretur. Nec ullus hominum auderet nobis, non mitius, quam mancipia tractatis Egyptiaca, subvenire, præter ditionis parochos Cajanaburgicæ dominos, Mansvetum Jacobi, Marthiam, & ejus Sacellanum, dominum Samuelem, aliosque numero paucos. Quibus beneficia, omnium largissimus bonorum remunerator Deus, certò compensabit, & ego, meique, illis non ingrati tempore oportuniore, inveniatur.

Hactenus verò post mei abitum filii, hostis in aula miros de me triumphos, sibi immaginans, me conscium fugæ, clamitat; conspirationis cum Polono, hinc reum me convinci, & dubio procul literas per filium proditorias scripsisse, indeque vicissim, & aliundè, non paucas accepisse, quæ, vel illarum exemplar apud me, si fieret de iis inquisitio, fortè invenirentur.

His, & similibus persuasus argumentis magistratus, inquisitioni consensit Hispanicæ, & ipsa rigidissime peracta, quòd nihil aliud, quam quod honestum foret, inventum esset, delatoribus fortè succensuit.

Porrò filius, talem mihi motam intelligens controversiam, nè sua causa diutius periclitarer, in Sveciam citus advolat; Qui protinus cum gaudio hostium apprehensus, incarceratus, & compeditus, per biennium inhumanissime crudelissimeque vexatur, ut crimina in proprios, ô impietatem! confingeret parentes.

MDCXXV. Cum machinatio non procederet talis in aula, pro votis inimicorum, in ipso me carcere trucidaturus centurio, quòd solum alimenta vitæ necessaria poscerem, velut bestia advolat furibunda; Sed per clausam probè à nobis januam, non intromissus, per fenestras & valvas, simili autem successu, penetrare conatur. Itaque quòd apertâ non licuit vi perficere scelus, fraude moliens occultâ exequi, ad aulamque proficiscens, variis me onerat insonem criminibus; Ibi tamen nihil impetrat, Deo me clementer protegente, & magistratu dolos illius animadvertente. 1625.

M. Ericus, Finlandiæ Antistes, cum hactenus XLV. in cathedra sedisset Abogeni annis, illi, mundoque per mortem valedixit, & successorem deinceps nanciscitur quendam, M. Ifacum, Nycopiæ antea parochum.

MDCXXVI. Quidam Sueno Mansonius, qui humili ortus genere, nullo artium liberalium, vel civilium adminiculo, sed cæcipientis beneficio fortunæ, Castellanus inprimis evasit Stockholmensis, & postea Wiburgensis, hoc ineunte anno, in castro Savolaciæ novo, miseram, subitâ morte, animam proflavit, injuriæ multis diu illatæ, rigidam Deo rationem facturum. 1626.

Verum initio æstatis, filius meus Arnoldus, cum maxima tem-

44 CHRONOLOGIA FINLAND. LIVON. ET CURLAND.

poris, & studiorum suorum jactura Kexholmiam, velut ad carcerem missus diuturniorem, & clementer à Castellano, Henrico Mansonio susceptus, habitusque, ultra XI. annos, in custodia ibi permansit.

Finlandia, XIII. Junii die illucescente, fuit horribili concussa terræ motu, indeque non modica terræ portio, in parochia subsidens Joana, lacui sic ibidem exorto præbuit occasionem.

1627. MDCXXVII. In Livoinensi ejusdem paraciæ villa, XIX. Aprilis, circa horam à meridie quartam, copiosus admodum pluit sanguis, vereorque ne sanguinis humani, ibi, alibique in Finlandia, ab hoste forsitan effundendi (quod tamen Deus clementer avertere dignetur) portendat sanè profluvium.

Ericus Harius, Tavastahusensis modò Castellanus, tali extinguitur morte, qualis decet illos, qui dæmonis ope, ad honores transcendunt, & in illis cum maxima subditorum injuria hominum, se, causamque defendunt suam iniquissimam, prout ille hominum infelicissimus diu fecerat.

1628. MDCXXVIII. ineunte, & superiori exeunte, Poloni, cum auxiliariis ex Hispania, & Germania copiis, sibi nuper submissis, contra Suecos in Livonia victoriosè, ut dicitur, grassantur.

Nec mitius ignis Viburgum, in feriis Pentecostes, fuit populatus, oppidum, non castrum, in favillas redigens.

Detentus adhuc in captivitate mea Cajanaburgensi, ignarus rerum omnium hoc anno gestarum, & proinde harum Ephemeridum sit finis XVI. Octobris, Deoque sit laus in æternum, is me liberet ex hoc miserrimo ergastulo, propter suam immensam bonitatem, qui scrutans cor & renes novit meam innocentiam, isque suo tempore vindictam de meis inimicis sumpturus condignam, quorum molitione huc

translatus, & malè tractatus fueram

Johannes Messerius.

